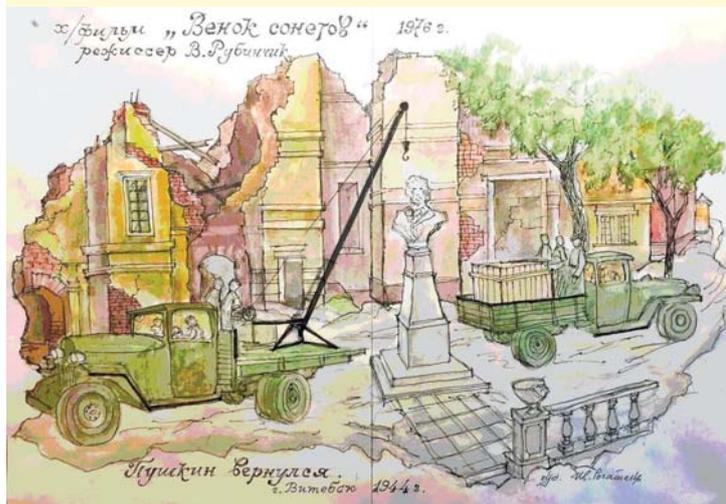
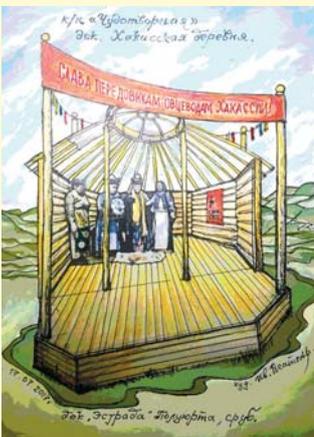
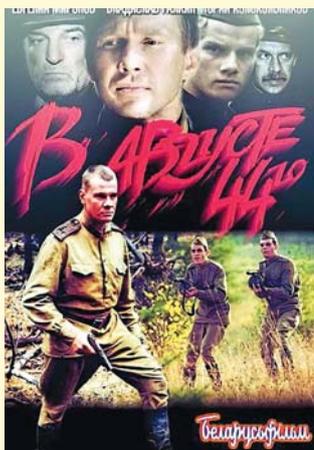

50

гадоў у кіно

У Музеі гісторыі беларускага кіно адкрылася персанальная юбілейная выстава мастака-пастаноўшчыка і мастака-дэкаратара Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Івана Рагачэня, прымеркаваная да 75-годдзя творцы і да 50-годдзя яго працы ў кіно. “50 гадоў у кіно” — выстава так і называецца. На кінастудыі Іван Аляксандравіч працуе з 1968 года, у спісе яго работ — найславнейшыя беларускія, і не толькі, стужкі, у свае праекты яго запрашалі легендарныя рэжысёры — Валерый Рубінчык, Віктар Тураў, Міхаіл Пташук, Вячаслаў Нікіфараваў, Уладзімір Краснапольскі і многія іншыя. У экспазіцыі можна ўбачыць эскізы і рабочыя чарцяжы дэкарацый, кадры з фільмаў, шэраг арыгінальных прадметаў са здымак, а таксама аўтарскія малюнкi і графіку Івана Рагачэня.

(Працяг на стар. 3, 7)

Рэпарцёрскі марафон

**ЖЫРОВІЦКІ
МАНАСТЫР.
РЭСТАЎРАЦЫЯ**

Шлях з Мінска ў Жыровічы — дзве з паловай гадзіны на аўтамабілі. Карэспандэнт “К” наведваў сьлянную святыню, каб на свае вочы пабачыць рэстаўрацыйныя работы, якія некалькі год адбываюцца ў манастырскім комплексе.

СТ. 4

Суботнія сустрэчы

**АРТ-ПАРТРЭТ, ФОТА,
ЖЫВАПІС, ВІЦЕБСК —
DASHA ART**

У Мінску ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага да канца жніўня можна ўбачыць работы фотамастачкі Дар’і Ерамеевай, уладальніцы звання “Найлепшы прафэсійны фатограф Еўропы — 2020”.

СТ. 6

Гістарыёграф

**“ЭТОТ ФИЛЬМ ВЗЯТ
В КАЧЕСТВЕ
ТРОФЕЯ...”**

Такі цітр назаўжды застаўся ў памяці савецкіх людзей, якім давлялася жыць у першае паваяннае дзесяцігоддзе...

СТ. 15

Комплексны падыход да спраў

10 жніўня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Напярэдадні новага навучальнага года ў Міністэрстве культуры абмяркоўваўся план, звязаны з правядзеннем у Мінску ўрачыстага мерапрыемства, на якое плануецца запраць з рэгіёнаў краіны лепшых настаўнікаў, выкладчыкаў, кіраўнікаў навучальных устаноў — усіх тых, хто займаецца навучальным працэсам у сферы культуры. Пры ўдзеле прафсаюзаў будучы знагароджаны лепшыя з лепшых, вызначаны задачы на новы навучальны год, адбудзецца абмен думкамі. І зразумела, пройдзе ўрачысты канцэрт. "Святочны канцэрт — гэта будзе наша ўдзячнасць настаўнікам і выкладчыкам, якія з года ў год рыхтуюць для нашых устаноў прафесійных спецыялістаў", — сказаў Анатолій Маркевіч.

З падрыхтоўкай для конкурсу неабходнага светлага абсталявання, з размяшчэннем рэкламных расцяжак, пачаўся продаж квіткаў.

Міністр заслухаў кароткую справаздачу і па праблемах, якія тычацца ўладкавання ва ўстановах культуры безбар'ернага асяроддзя. Анатолій Маркевіч быў праінфармаваны, што ў цэлым па краіне зараз пакуль толькі нештаматкія ўстановы культуры маюць неабходныя ўмовы, каб прыняць да сябе наведвальнікаў з абмежаванымі магчымасцямі. Міністра такая інфармацыя не задаволіла, і ён запатрабаваў трымаць гэтыя пытанні ў пастаянным полі зроку і ў сталіцы, і ў рэгіёнах: "Ніякай сістэмнай работы ў гэтым пытанні я пакуль не бачу. Неабходна прапрацаваць праграму на будучы год, правесці аналіз безбар'ернага асяроддзя ў краіне, з тым каб зрабіць неабходныя комплексныя высновы".

У сувязі з няшчасным выпадкам, які на мінулым тыдні адбыўся ў музеі Янкі Купалы, міністр прапанаваў стварыць групу, якая ў хуткім часе наведвае рэгіёны краіны і правярць установы культуры на прадмет ведаў асноў бяспекі.

Акцэнтная ўвага ў ходзе на-

рады была ўдзелена падрыхтоўцы да Дня народнага адзінства. Міністр адзначыў, што пры падрыхтоўцы да гэтага дня фактычна гаворка павінна весіцца пра тыдзень у верасні, падчас якога неабходна правесці шэраг знакавых культурных мерапрыемстваў — яны мусяць падкрэсліць значнасць даты 17 верасня для нашага народа. У сувязі з гэтым Анатолій Маркевіч даручыў на працягу двух дзён распрацаваць часны план, у якім былі б адпостраваны ўсе неабходныя напрамкі працы. Такі план будзе вельмі карысны і СМІ, у тым ліку і рэгіянальным.

Падмыліся падчас нарады і пытанні, звязаныя з правядзеннем супрацоўнікамі Міністэрства культуры прамых тэлефонных ліній, прыёмай грамадзян, адказамі на звароты. "Пачынаем новы фармат зносін з людзьмі, — сказаў міністр. — Яшчэ больш актыўна выязджаем у рэгіёны, праводзім сустрэчы, выслухоўваем прапановы і заўвагі. Гэта важны напрамак у нашай працы. Пачынаем з Брэсцкай вобласці. Потым мы абавулім усю інфармацыю і будзем мець больш рэальнае ўяўленне аб праблемах у сферы культуры ў кожным рэгіёне нашай краіны".

Газета — рэгіёны — чытач

■ — У самым канцы верасня — у пачатку кастрычніка ў Казахстане пройдуць Дні культуры Беларусі. Прадстаўляць нашу краіну будуць дзевячы культуры і мастацтва не толькі са сталіцы, але і з рэгіёнаў, у прыватнасці магілёўскі ансамбль "Медуница". Як рыхтуюцца магіляўчане да мерапрыемства?

— Мастацкі кіраўнік ансамбля "Медуница" Валянціна Кандрацьева:

— Наш гурт спецыялізуецца на беларускіх песнях, найгрышах, танцах. Вялікая частка рэпертуару — выключна мясцовы фальклор. Хаця да пездкі на Дні культуры Беларусі ў Казахстан яшчэ ёсць пэўны час, "Медуница" ўжо ведае, чым здзівіць, бо рэпертур напружаны за многія гады работы.

У 2017-м мы таксама ездзілі ў Казахстан, былі ўражаны велічнасцю і чысцінёй іх сталіцы. А даўней былі з Днямі культуры і ў Кітаі, і ў Італі. Вось у сакавіку наступнага года паедзем у Дубай.

Задача нашага гурта — назапашваць і самабытны беларускі фальклор, дзяліцца ім з гледачом і перадаваць маладому пакаленню выканаўцаў. Я сама як выкладчыца Магілёўскага каледжа мастацтваў выбіраю таленавітую моладзь і запрашаю яе на размеркаванне да нас. Некаторыя застаюцца працягваць традыцыі, а тыя, хто сыходзіць, напрыклад, у сучасную хараграфію, атрымоўваюць вялікую творчую базу.

■ — Пытанне пра безбар'ернае асяроддзе ва ўстановах культуры. Як у Гродзенскай вобласці надаваць камунікацый для людзей з абмежаванымі магчымасцямі?

— Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Сняжана Куратчык:

— У Гродне, напрыклад, у будынку філармоніі ёсць усе камунікацый для людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Тут і ліфт, і сядзёнкі, і пад'ездзі. Сёлету ў першым паўгоддзі Гродзенскага абласнага бібліятэчнага набыла 140 кніг са шрыфтам Брайля. Наогул, згодна са спецыяльнай праграмай Міністэрства сацыяльнай абароны, безбар'ерны асяродка планавана рэалізоўваць і ў абласным цэнтры, і ў раёнах. А ў планах новых будынкаў устаноў культуры заложаны ўсе меры, якія дазваляць людзям з абмежаванымі магчымасцямі наведваць тыя установы культуры, у якія ім хочацца трапіць.

■ — Штогод адбываецца конкурс прыгажосці "Міс Беларусь". Маладыя дзяўчаты адбіраюцца ў фінал не толькі па знешнім дадзеным, але і па талентах, якія дэманструюць у "візітоўцы", і па энергетыцы, якой яны зачароўваюць членаў журы. Як адбіраліся прыгажуні ў Гомельскай вобласці?

— Дырэктар дзяржаўнай установы "Цэнтр моды і прыгажосці "Крышталёвая німфа" Марыя Тушынская:

— У фінал конкурсу, які адбудзецца 10 верасня, ад нашай Гомельскай вобласці былі адабраны 4 дзяўчаты з 35. Гэта прадстаўніцы Рагачоўскага, Жлобінскага, Пстрыкаўскага раёнаў і горада Гомеля. Канкурсанткі на абласным узроўні прадманстравалі добры творчыя поспехі ў розных сферах. Так, студэнткі і выпускніцы Гомельскага медыцынскага ўніверсітэта прадставілі сацыяльныя праекты, звязаныя са сваім уяўленнем, якія хочыць змяніць навакольны свет. Лейт-матывам адбору стала тэма любові да Беларусі. Ацэньвала дзяўчат высокае сталічнае журы.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЁЎ

Увага, конкурс!

КОНКУРС ДЛЯ РЭЖЫСЁРАЎ ДЗЯРЖАЎНЫХ СВЯТАЎ

У таленавітых рэжысёраў ёсць шанец стаць арганізатарамі дзяржаўных мерапрыемстваў і святая на самым высокім узроўні. Дзеля гэтага Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь аб'явіла конкурс заявак, які будзе доўжыцца ў перыяд з 1 верасня па 1 снежня 2021. Да ўдзелу запрашаюцца прафесійныя рэжысёры, а таксама эстрадныя, тэатральныя, рэжысёры масавых святая, ужо меўшы досвед правядзення ўрачыстасцяў, а таксама студэнты, якія атрымліваюць адукацыю па гэтым профілі.

Конкурс праводзіцца па наступных тэмах: культурныя мерапрыемствы з нагоды святкавання Новага Года і Каляд; культурнае мерапрыемства з нагоды Дня жанчыны; культурныя мерапрыемствы з нагоды Дня Перамогі; культурнае мерапрыемства з нагоды Дня Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь; рэспубліканскае свята "Апошні званок" для вучняў ІІІ класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі; культурныя мерапрыемствы з нагоды Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь; культурныя мерапрыемствы з нагоды Дня моладзі і студэнцтва; "Галоўны канцэрт" рэспубліканскага свята "Купалле" ("Александрыя збірае сяброў"); культурныя мерапрыемствы Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску"; культурныя мерапрыемствы ў рамках Дня беларускага пісьменства; культурныя мерапрыемствы, прысвечаныя Дню народнага адзінства.

Для прыняцця ўдзелу ў конкурсе належыць напісаць заяву на электронную скрыню ministerstvo@kultura.by з пазнакай "Конкурс рэжысёрскіх заявак".

Паспейце стаць артыстам эстрады!

Маладзевы тэатр эстрады запрашае на кастынг. Тут патрабуюцца выканаўцы ў вакальным, музычным, арыгінальным і размоўным жанры, хараграфіі ва ўзросце ад 16 да 32 гадоў; кампазітары, якія працуюць у разнастайных музычных жанрах; аўтары літаратурных твораў і драматургі; прамоутары, якія разбіраюцца ў рэкламе і прасоўванні мастацкіх прадуктаў — у любым узросце. Таксама пажадана, каб канкурсанты атрымлівалі або мелі вышэйшую адукацыю па дадзенай або роднаснай спецыяльнасці. Збор заявак будзе доўжыцца да 20 верасня, а фінальны праслухоўванні пройдуць 1 і 2 кастрычніка. Адправіць сваю анкету можна на электронную скрыню kasting.estrada.by@gmail.com. Тэлефон для даведак: (17) 374 03 81.

Маладзевы тэатр эстрады рэалізуе шмат творчых праектаў: студыя творчасці для дзяўчынак, дзе развіваецца творчы патэнцыял, упэўненасць у сабе і агульны ўзровень культуры; заняткі па танцы для самых маленькіх дзяўчынак; сучасны танец, тэатральная студыя, хараграфія для дзяцей і падлеткаў; індывідуальныя і групавыя заняткі па вакале. Маладзё мае шанец займацца з вядомымі выкладчыкамі, выступаць на сцэне тэатра, удзельнічаць у тэлевізійных праектах.

А зараз тэатр рыхтуецца да адкрыцця свайго 25 юбілейнага сезона. 24 верасня чакаецца маштабны канцэрт-шоу. Праграма выступаў распрацавана да студзеня 2022 года.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо бышыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае спачуванне вядучаму эканамісту фінансава-эканамічнага ўпраўлення Касіскай Алене Мікалаеўне ў сувязі з напатакшым яе горам, смерцю мужа.

Калектыў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы засмучаны смерцю шаноўнага калегі Анатолія Платонавіча Пасеі. Выказваем шчырыя спачуванні родным і блізім. Светлая памяць.

КУЛЬТУРА

ШТОГОЎНІШНЯЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае павяшчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Пяўлявіч; намеснік галоўнага рэдактара — Юрыя КАРПЕНКА; адказны сакратар — Ксенія ПАЦЮЛЫБА; рэдактар аддзела: Юген РАГІН; аглядальнік рэдакцыі: Эмілер ЮРКЕВІЧ; Надзея БУНЦЭВІЧ; Надзея КУДЗЬЖКА; Антон РЫДАК; Павел САЛАЎЁЎ; Ілья СВЯТЫН; Юрыя НАРЯЖКЕВІЧ; Спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія СВАД. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 25.
Паштартныя звесткі (нумар паштарту, дату выдання, кім і капы выданыя паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рыхункі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2760. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паплісана ў друк 13.08.2021 у 18.00. Замова 2111.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

11 жніўня адбылася выязная нарада з удзелам намесніка кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Ігара Луцкага і міністра культуры Анатоля Маркевіча ў горад Бяроза Брэсцкай вобласці.

Захаванне памяці аб пакутах і падзеле

Тут абмяркоўвалася пытанне музеефікацыі тэрыторыі былога польскага канцлагера міжваеннага перыяду і ўсталяванне помніка ахвярам. Як вядома, праект і эскіз помніка прайшлі ўзгадненне ў Адміністрацыі Прэзідэнта, Міністэрстве культуры і Бярозаўскім райвыканкаме, і зараз вядзецца яго выкананне. Зроблены помнік будзе ў выглядзе абеліска і дзвюх стъл, якія сімвалізуюць уваход у лагер. Таксама рэстаўрыруецца будынак казарм, дзе ўтрымоўвалі вязняў. Тут будзе створаны музей з адметнай экспазіцыяй. Мемарыял плануецца скончыць да 17 верасня — дня аб'яднання Заходняй Беларусі і БССР.

Падчас рабочай паездкі ў Бярозу.

З'яўленне канцэнтрацыйнага лагера ў Бярозе-Картузскай было заканамерным вынікам палітыкі санацыі, якую праводзілі польскія ўлады ў міжваеннай Польшчы на чале з Юзафам Пілсудскім. Гэты рэжым існаваў на глебе пераследу палітычнай апазіцыі і ўшкіх правоў нацыянальных меншасцяў.

Лічылася, што беларусы і складалі за Польшчай такую меншасць, хаця, безумоўна, меншасцю яны маглі лічыцца

толькі ў маштабах усёй тагачаснай польскай дзяржавы, а ў Заходняй Беларусі відавочна складалі пераважную большасць карэннага насельніцтва.

Звычайнай практыкай было зняволенне ў лагеры асобаў, для суда над якімі не хапала доказаў. Людзі, якія трапілі ў лагер, маглі ўтрымлівацца тут на працягу трох месяцаў, прычым адміністрацыя лагера мела пра-

ва зноў прызначыць гэты тэрмін неабмежаваную колькасць разоў.

Адначасова ў лагеры маглі змясціцца восемсот чалавек. Лагерны комплекс складаўся з трох будынкаў колішніх казарм царскай арміі, але ваіны ўтрымліваліся толькі ў адным з іх, у іншых карпусах размяшчаліся адміністрацыя лагера, ахова і склады са зброяй.

Да Дня народнага адзінства

17 верасня 2021 года наша краіна будзе святкаваць Дзень народнага адзінства. У гэтай сувязі Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь быў абвешчаны конкурсны адбор сцэнарных планаў правядзення культурнага мерапрыемства, прысвечанага гэтаму святу.

Згодна з паведамленнем тэлеграм-канала "Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь", на конкурс паступілі 3 заяўкі.

12 жніўня 2021 года ў зале калегіі Міністэрства культуры адбылося пасяджэнне рэспубліканскага экспертна-мастацкага савета па абароне канцэпцый, сцэнарных планаў і эскізаў мастацкага афармлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў пад старшынствам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча, на якім былі разгледжаны прадстаўленыя сцэнарныя планы і эскізы мастацкага

афармлення месца правядзення мерапрыемства.

Пераможцам конкурснага адбору стала прапаноўва, падзежная творчай групай пад кіраўніцтвам рэжысёра-пастаноўшчыка, выкладчыка кафедры рэжысуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Агаты Юр'ёўны Машко.

"Культура" далучаецца да пажаданняў паспехаў Агаце Машко і яе камандзе ў рэалізацыі рэжысёрскай задумкі і творчай ідэі.

"Лістапад", "Анімаёўка", прэм'еры і юбілей

Пра кінапрэм'еры восені, пра юбілей славутых дзеячай кіно і прысвечаныя ім рэтраспектывы і выстаўкі, пра новыя ўмовы правядзення Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад" і пра многае іншае расказалі на Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". Як адзначаецца, пасля даволі працяглага перапынку кінастудыя ўвайшла ў больш актыўную фазу дзейнасці.

Надзея КУДРЭЙКА

Абвешчана, што сёлета Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад" пройдзе з новым арганізатарам, і гэта будзе Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм". Як паведаміў вядучы спецыяліст прадзюсарскага цэнтру "Беларусьфільма" Юрый Ігруша, зараз рэгламент удакладняецца, але і канцэпцыя, і конкурсы — ігравога кіно, дакументальнага, маладога, фестываль "Лістападзік" для дзіцячага кіно — захаваюцца. Гэтак жа будзе працаваць індустрыяльная платформа. У кожнага напрамку з'явіцца свае новыя дырэктары і адборшчыкі, і ўсё будзе адпавядаць патрабаванням FIAPF — Міжнароднай федэрацыі асацыяцыяў кінапрадзюсараў, якой "Лістапад" акрэдытаваны як конкурсны фестываль для фільмаў, створаных у краінах СНД, Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Азіі, краінах Балтыі, Усходняй і Цэнтральнай Еўропы, на Кубе.

— Мы з павагай ставімся да папярэдняй каманды, — зазначыў Юрый Ігруша, — і не хочам страціць дасягнутае. Тым не менш, будуць і дадатковыя кратыўныя рашэнні. Мы глядзім з аптымізмам, хоць і ідуць нейкія размовы, быццам фестываль прападае — наадварот, ён атрымаў новую хвалю свайго развіцця.

XXVII Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад" пройдзе з 20 па 26 лістапада.

Працяг на стар. 7

Музей бітвы за Днепр (Лоеў) сумесна з Дзяржаўным архівам грамадскіх аб'яднанняў Гомельскай вобласці прэзентуе навукова-даследчы і экспазіцыйна-выставачны фота-дакументальны праект "ПАРТЫЗАНЫ. ЭПІЗОДЫ".

Выставачны праект прымеркаваны да 80-і гадавіны стварэння лоеўскага партызанскага атрада "За Радзіму" і будзе экспанавана з 20 жніўня на 3 кастрычніка бягучага года.

Другая сусветная вайна, навала якой паглынула Еўропу з 1939-га, у 1941-м — у самым канцы жніўня месяца, — дакацілася і да невялікага гарадскога пасёлка ў Гомельскай вобласці: 26 жніўня 1941-га Лоеў быў акупаваны войскамі Трэцяга рэйха, тут была ўсталяваная акупацыйная ўлада.

Згодна з паведамленнем Музея бітвы за Днепр, сёлета адзначаецца вайскова-гістарычны юбілей — 80-ыя

Каб не забывалі...

ўгодкі, як у Лоеве ў першыя ж ваенныя дні быў створаны партызанскі атрад "За Радзіму", на базе якога ў далейшым была ўтвораная і аднайменная лоеўская партызанская брыгада.

Заўжды ваенная навала ішла на тле лёсаў і жыццяў простых людзей. Шмат хто актыўна браўся і за зброю, а хтосьці спрабаваў проста жыць, адысці "ў бок" ад вайны — але вайна ўсё роўна не адпускала...

Не маючы за мэту стварыць усеагульны "летапіс" партызанскага жыцця — гэта проста немагчыма, — у сваіх выставах Музей мае спрабаваць на базе навуковых даследаванняў, архіўных пошукаў, палявой работы зрабіць замалёўкі асобных момантаў партызанскага жыцця, распавесці пра нейкія эпізоды — кароткія фрагмен-

ты жыцця, побыту, змагання, — складзеныя разам, яны змогуць паказаць велічныя падзеі спраўднага жыцця простых людзей падчас той вайны.

Для дасягнення вызначанай мэты былі пастаўленыя задачы прадэманстраваць канкрэтныя эпізоды партызанскага жыцця праз мікрагістарычныя сведчання — пэўныя кейсы, якія знайшлі адбітак у дакументах таго часу, у фотадакументах, якія захоўваюцца ў архіўным і музейным фондах Музея бітвы за Днепр і архіўным фондзе Дзяржаўнага архіва грамадскіх аб'яднанняў Гомельскай вобласці.

Дадзеныя задачы маюць вырашацца не толькі праз экспанаванне дакументаў, фотадакументаў (як арыгіналаў, так і копій, рэплік), а таксама праз гукавое суправаджэнне выставачнага праекта — гукавы шэраг мае прадэманстраваць гісторыі дзеячай вайны, сведак, запісаныя супрацоўнікамі Музея падчас палітых этнаграфічных экспедыцый 2019-2021 гадоў.

Жыровіцкі манастыр. Рэстаўрацыя крок за крокам

Гісторыя Жыровіцкага манастыра самабытная і адметная: больш за 550 гадоў таму тут адбылося яўленне Божай Маці, пра якое сведчыць знакамітая ікона і крыніца. Драўляная царква, якую пабудавалі на месцы знаходжання чудатворнага абраза падскарбі Аляксандр Солтан, праіснавала да 1520 года, калі пацярпела ад пажару. Тады ў вогнішчы знікла і ікона. Але ў тым жа годзе ікона зноў была здабыта. Неўзабаве тут пабудавалі каменны храм, пры якім пачаў узнікаць манастыр... Цяпер у Жыровіцкім комплексе ёсць братэрскія карпусы і некалькі цэркваў — старажытныя будынкі, якія захоўваюць сваю частку гісторыі гэтага месца. І надзённая задача, якая стаіць сёння перад беларускім грамадствам, гэта захаванне ўсіх аб'ектаў і абавязковая рэстаўрацыя таго, што патрабуе гэтага.

Павел САЛАЎЕЎ/ Фота аўтара.
Мінск — Жыровічы — Мінск

Шлях вандроўнікам з Мінска ў Жыровічы не такі і блізкі — дзве з паловай галзіны на аўтамабілі. Але нават у будні, калі я наведваў манастыр, тут было шмат народу. Маёй задачай, акрамя той, каб на свае вочы паглядзець на слынную Праваслаўную святыню, стала размова-даследаванне пра рэстаўрацыйныя работы, якія ўжо некалькі гадоў адбываюцца ў манастырскім комплексе, і будучы і надалей адбывацца бліжэйшым часам.

Напярэдадні намеснік начальніка аддзела па ўзаемадзейні са СМІ, справах рэлігіі і нацыянальнасцей Гродзенскага аблвыканкама Уладзіміра Скрыпко паведамаў мне, што ў мінулым годзе да юбілею манастыра была абудавана новая званіца, яшчэ раней — рэстаўраваны стары братэрскі корпус.

Цяпер задача маштабная: мабыць, самы галоўны для рэстаўрацыі аб'ект, гэта Жыровіцкі Свята-Успенскі сабор. Таксама рамонт патрабуюць Георгіеўскі, Яўленскі, Крыжаўзвіжанскі храмы. Рамонт патрэбны адміністрацыйнаму і гаспадарчаму корпусам, новаму братэрскаму корпусу, архіерэйскаму дому, духоўна-асветніцкаму центру. Таксама плануецца перадаць манастыру стадыён і спартыўны корпус мясцовага аграрна-тэхнічнага каледжа. План на аднаўленне святых і зацвярджаецца Саветам Міністраў, а грошы выдзяляюцца па праграме аднаўлення культурнай спадчыны. Гэта ў тэорыі. Ужо на месцы з айцом Аляксандрам Сняжко разбіраемся, як справы адбываюцца на практыцы.

Адрозніе пры ўваходзе на тэрыторыю мясціны можна ўбачыць корпус Мінскай духоўнай семінарыі. Работу яна пачала ў далёкім 1828 годзе, дзякуючы намаганням мі-

Новы братэрскі корпус, якому патрэбен рамонт.

Рэстаўрацыя мае свой плён: пад алтаром Свята-Успенскага сабора і ёсць месца, дзе ўзнікла крыніца падчас аднаго са з'яўленняў Багародзіцы. Пры Савецкай уладзе створаны калісці калодзеж са святой вадою засыпалі будаўнічым смеццем. Пры аднаўленні манастыра было прынята рашэнне аднавіць калодзеж і крыніцу. Але можна было згубіць і тыя лічаныя кроплі, якія здабывалі адсюль. Тым не менш, рэстаўрацыя дапамагла — цяпер сюды могуць заходзіць паломнікі і каштаваць святую ваду з маленькіх кубачкаў.

рапаліта Іосіфа Сямашкі, які садзейнічаў скасаванню Берасцейскай царкоўнай уніі. А семінарыя дапамагла падрыхтоўцы праваслаўных святароў для паствы. У XIX стагоддзі тут была адна з лепшых у Расійскай імперыі духоўных вучэльняў. З пачатку Першай сусветнай вайны да канца Другой сусветнай вучэльня была зачынена. Потым часова дзейнічала, пакуль пры Хрушчове запалохваннямі і абяцаннямі ў маладых людзей не адбілі ахвоту тут вучыцца. Корпус быў перададзены аграрна-тэхнічнаму каледжу. І толькі намаганнямі мітрапаліта Філарэта духоўная школа была адноўлена. Айцец Аляксандр раскажае, што гэты будынак быў рэстаўраваны адным з першых

На Жыровіцкіх прашчах адрозніваецца Свята-Успенскі храм з блакітным купалам. Яго належыць рэстаўраваць.

Магіла Мітрапаліта Філарэта побач са спачыўшымі старцамі мясціны

жыцця манастыра, у гэтым будынку змяшчалася адзяленне для псіхічна хворых. Гэты братэрскі корпус быў адрэстаўраваны ў мінулым годзе.

Пакуль па кампактнай тэрыторыі мясціны мы праходзім да зачыненай для прыхаджан тэрыторыі, айцец Аляксандр распавядае, што браты-манахі прызвычаліся да пастаянных наведвальнікаў і паломнікаў. Місія гэтага манастыра, акрамя іншага, духоўна настаўляць простых людзей.

На зачыненай тэрыторыі знаходзяцца дзве самыя старажытныя царквы. Адна з іх, каменная Яўленская, пабудавана на месцы яўлення Багародзіцы на камяні. Камень некалі быў выстаўлены на агульны агляд, пакуль паломнікі не пачалі адкоўваць ад яго кавалачкі на памяць. Тады камень зрабіў прастолам храма за зачыненай Царскай Брамай. Пабудаваны гэты храм у стылі базілікі.

Побач — адміністрацыйны корпус, самы малы будынак, зроблены, так бы мовіць, з падручных матэрыялаў. Аднак гэты будынак дарагі намесніку манастыра епіскапу Слонімскаму і Наварудскаму Гур'ю, бо тут калісці жылі веравызнаўцы і старцы, якіх ён памятае. Таксама недалё-

ка новы братэрскі корпус. Тут рэстаўрацыя патрэбна адназначна.

Царква Узвышэння крыжа Хрыстова — неад'емная частка архітэктурнага ансамбля Свята-Успенскага манастыра ў Жыровічах. У ролі фундаменту ў далёкім 1716 годзе выступіла жонка пінскага лучога Эleanора Галоўшчына, якая вылучыла сродкі на пабудову храма Пакут Хрыстовых, дзе меркавалася здзісьніць па ёй паніхіды пасля яе смерці. Будаванне занялася больш чым на 50 гадоў, і храм быў пабудаваны толькі ў 1769 годзе. У 1839 годзе храм быў пераназваны ў Крыжаўзвіжанскі. Па задумцы царква сімвалізавала Галгофу — гару пакут і мучэнняў Ісуса.

Асаблівацісцю пабудовы храма з'яўляецца і месца яго размяшчэння — быў ён будаваны на самай высокай пляцоўцы з усёй тэрыторыі манастыра. Такое размяшчэнне — гэта сімвалічны знак, што адлюстроўвае гару пакут.

Падчас польскай акупацыі Заходняй Беларусі ў гэтым месцы дзейнічаў касцёл. Пасля Другой сусветнай вайны ўсялякае духоўнае жыццё ў храме было спынена, і толькі пасля візіта патрыярха Алексія ў 2002 годзе яно аднавілася.

За Крыжаўзвіжанскім храмам знаходзяцца ма-

ля братаўскія могілкі, дзе пахаваны мітрапаліт Філарэт. Да гадавіны яго смерці плануецца ўзвесці каменны крыж замест драўлянага. Тут знайшлі супакой таксама і старцы, слыння духоўнымі подзвігамі. Напрыклад, Мікалай (Рэдута), адзін са старэйшых намеснікаў мясціны. Яшчэ — Іеранім (Коваль), які пражыў больш за 15 гадоў на Святым Афоне і шмат у чым паказваў духоўны прыклад для братоў манастыра ў свой час. Старац Мітрафан (Львін) прайшоў усю Айчынную вайну, быў у партызанах, меў баявыя ўзнагароды. Падчас акружэння ў гэтых краях даў абшанне Богу, што, калі застанеца жывым, прыйдзе сюды і ахвяруе Яму жыццё. Мітрапаліт Філарэт асабліва цаніў яго духоўны подзвіг.

Калі прайсці крыху далей, бачны стадыён і спартыўны корпус аграрнага каледжа. Не хочацца нават думаць, што побач з месцам пахавання такіх людзей моладзь іграе ў футбол... За стадыёнам яшчэ храм, драўляны Георгіеўскі. Усім згаданым цэрквам патрэбна абследаванне і рамонт.

Набажэнствы ў храмах на зачыненай тэрыторыі адбываюцца рана раніцай, таму бываюць тут толькі браты, паломнікі, якія засталіся на начлег і рэдкія мясцовыя вернікі.

Большасць людзей прыязджае ва Свята-Успенскі сабор. Пабудаваны ён быў у перыяд з 1613 па 1650 гады і шмат разоў рэканструяваўся. Вось і зараз будынку патрэбна замена крокваў і даху. Айцец Аляксандр распавядае, што ў некаторыя месяцы на саборы бачны расколіны. Плануецца і перанесці з сабора і свечачную лаўку — у калідор.

Па словах іерэя Аляксандра, рэстаўрацыя мае свой плён: пад алтаром Свята-Успенскага сабора і ёсць месца, дзе ўзнікла крыніца падчас аднаго са з'яўленняў Багародзіцы. Пры Савецкай уладзе створаны калісці калодзеж са святой вадою засыпалі будаўнічым смеццем і бетонам. Пры аднаўленні манастыра было прынята рашэнне аднавіць калодзеж і крыніцу. Але можна было згубіць і тыя лічаныя кроплі, якія здабывалі адсюль. Тым не менш, рэстаўрацыя дапамагла — цяпер сюды могуць заходзіць паломнікі і каштаваць святую ваду з маленькіх кубачкаў.

Я таксама піў гэтую ваду, бачыў на свае вочы абраз Божай Маці, манахаў і прыхаджан манастыра. Верыцца, што пасля работ тут гэта знакавае для беларускага Праваслаўя месца будзе адчынена для ўсіх вандроўнікаў, паломнікаў і проста людзей добрай волі яшчэ доўгія гады.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

МІНСК, БАГАТАЯ ГІСТОРЫЯ

Так гістарычна адбылося, што яшчэ не так даўно Менск, а сёння Мінск, сталіца Беларусі, за апошнія дзесяце год зведаў вельмі значныя “перабудовы”. Драўляны горад не раз гарэў. Была знішчана ратуша і яе суседка, касцельная гадзіннікавая вежа, пайшлі пад злом старыя камяніцы, закапалі і менскае гарадзішча, якія падаваліся не вартымі ўвагі “чалавеку будучыні”. Натуральна, дасталося і храмам, з якімі было звязана столькі важных і цікавых падзей.

Ачомаўшыся, штосьці з “цяжкай спадчыны” нашых продкаў аднавілі. Дзе-нідзе нават з’явіліся памяtnыя дошкі (у метале ці шкле), на якіх ёсць імёны дзеячаў XIX стагоддзя. Але да прыкладу на доме Збігнева Свяціцкага (гл. “К” № 17, 2021) няма згадкі пра былога гаспадара, які быў не толькі таленавітым інжынерам, але і гаспадаром першага менскага таксаматорнага парка, які размяшчаўся ва ўнутраным двары дома. Цікавы ж факт для экскурсійнага маршрута! То бок, гораду нашаму хутка 1000 год, а помнікаў, памятных дошак вядомым мінчукам мінулых стагоддзяў (ці “гасіям” горада) зусім мала. Літаральна, адзінкі.

Днямі, шыбуючы па вуліцы Леніна, я ўзгадаў размову з вядомым оперным спеваком, кіраўніком “Беларускай капэлы” спадаром Віктарам Скарабагатавым. Падчас гэтай размовы было закранута пытанне праектаў ушанавання памяці вядомых беларускіх музычных дзеячаў XIX стагоддзя. Хоць, падавалася, гэтыя праекты мелі ўсе шанцы на поспех і павінны былі ажыццявіцца шмат год (дзесяцігоддзяў) таму. Тая размова стала падставай для “праблемнага” інтэрв’ю, якое адбылося пад мурамі Вялікага опернага тэатра. Некаторыя месцы з якога мы і публікуем.

ГАРАДСКІ ТЭАТР НА МЕСЦЫ ГАТЭЛЯ “ЕўРОПА”

Віктар Скарабагатаў: — На мой погляд было б няблага музычным дзеячам, які добра і сур’ёзна адзначыліся ў нашай гісторыі, сям-там нейкія знакі паставіць. Сярод іх, напрыклад, браты Стэфановічы — Дамінік і Вікенцій. Усё ж такія яны кіравалі мінскім сімфанічным аркестрам, база якога доўгі час была ў канцэртнай зале на другім паверсе Ратушы. А яшчэ Дамінік Стэфановіч вядомы тым, што навукаў музыцы такіх вядомых

Ёсць гарады, дзе бег жыцця нібы спыніўся. Старыя камяніцы, помнікі сакральнай архітэктуры, брук, пакручастая планіроўка вуліц, вузкая палоска неба над галавой, нібы заціснутая жорнамі старых муроў, ні на хвіліну не даюць разняволіцца. Ты “цалкам там”, у гісторыі. Разам з цэнямі далёкай мінуўшчыны. Спрыяе паўнаце гэтага пачуцця яшчэ і наяўнасць памятных дошак вядомым гістарычным дзеячам, якія тут жылі, працавалі, і, вядома ж, кахалі. Прычым некаторыя памяtnыя дошкі самі ўжо даўно сталі адметнасцямі, бо ім пад сотню год. Напрыклад, у Вільні (па-літоўску Вільнюс), аднаму толькі ліцьвіну-беларусу Адаму Міцкевічу, урадженцу Наваградчыны, іх некалькі. А ёсць яшчэ і іншым, не менш вядомым нашым землякам — Францішку Скарыну, Ігнату Дамейку, Станіславу Манюшка, Францішку Багушэвічу, Кастусю Каліноўскаму і інш.

Хто ўшануе іх памяць?

Дом масонаў, Манюшка і Зана.

беларускіх кампазітараў, як Станіслаў Манюшка і Фларыян Міладоўскі, а яшчэ Камілу, дачку класіка беларускай літаратуры Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Тут, як бачыць, сама сабой напрашваецца думка пра памяtnую дошку на ратушных мурах.

А ў доме, што на вуліцы Інтэрнацыянальнай, 21, дзе на другім паверсе жылі некаторыя Манюшкі, на першым паверсе была нотная крама выдавецтва Аляксандра Валіцкага — аднаго з найбліжэйшых сябраў Станіслава Манюшкі і яго першага біёграфа (!). Гэта ж таксама чалавек вельмі годны таго, каб яго ўшанавалі ў Мінску праз нейкую памяtnую дошку. А згадаць ўжо Міладоўскі? Ён жа другая па значнасці фігура пасля Манюшкі. Вучыліся яны ў адным класе мінскай гімназіі. Музыцы ж спярша вучыліся ў Дамініка Стэфановіча, а працягвалі прафесійную адукацыю ў Германіі, спярша Манюшка, потым Міладоўскі. Дарэчы, прэм’ера слаўтай аперэты “Канкурэнты” (музыка Міладоўскага, лібрэта Міха-

ла Лапіцкага і Уладыслава Сыракомлі) адбылася тут, у Мінску, у Міладоўскага. А Валіцкі выдаў усё, што было нотнага з “Канкурэнты”, 7 нумароў. І не толькі. Зборнік вакальных твораў, прысвечаны Ахілесу Банольдзі (спявак, танцамайстар, фатограф), таксама ж выдаў менавіта Валіцкі.

І вось Міладоўскаму ніякіх адзнакаў няма ў Мінску. Стэфановічам, братам, ніякіх знакаў няма, а яны вартыя таго, каб быць адзначанымі недзе тут. Так што, на мой погляд, ёсць пытанні.

Тое самае тычыцца і тых будынкаў, дзе яны жылі, працавалі, бывалі. Напрыклад, у касцёле на Залатоў горах Дунін-Марцінкевіч сваіх дзяцей хрысціў, бо жыў побач. А славу ты дзяцка Станіслава Манюшкі, Дамінік, на могілках пры касцёле быў пахаваны. Чым не нагода для таго, каб ім прысвясціць памяtnыя камяні або дошкі?

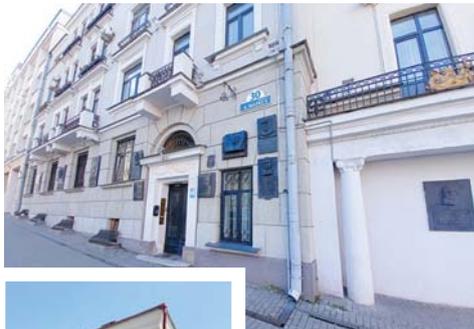
Што датычыцца праектаў, то на месцы сённяшняга гатэля “Еўропа” да збудавання ў 1890 годзе тэатра, які цяпер мае на-

На месцы першага гарадскога тэатра гатэль “Еўропа”.

Адна з памятных дошак (вуліца Леніна).

Восем памятных дошак на доме Свяціцкага.

Творчая лабараторыя Аляксандра Валіцкага і Манюшка.

зву Тэатр імя Янкі Купалы, месціўся гарадскі тэатр. Прапіску ў колішнім палацы Радзівілаў ён займеў пасля рэканструкцыі 1825 года. Гэты будынак прастаяў да 1984 года (!), пакуль яго не зруйнавалі. І мала хто, акрамя гісторыкаў, ведаў, што гэты будынак у сярэдзіне XIX стагоддзя быў гарадскім тэатрам. І што менавіта на гэтай сцэне ставіў свае спектаклі Манюшка, ставіў спектаклі Дунін-Марцінкевіч, разам яны паставілі ў 1852 годзе “Сялянку”. І што менавіта тады, у 1852 годзе, першыню з акадэмічнай опернай сцэны ў сценах тэатра загучала беларуская мова! І таму, на мой погляд, на будынку гатэля “Еўропа”

трэба павесіць мемарыяльную дошку, што менавіта тут у сярэдзіне XIX стагоддзя стаяў мінскі гарадскі тэатр, на сцэне якога адбылася прэм’ера оперы “Сялянка”, яна ж “Ідылія”, на лібрэта Дуніна-Марцінкевіча, з музыкой Манюшкі і Канстанціна Крыжановскага. Дарэчы, оперы “Сялянка” ў наступным годзе споўніцца 170 год. Будзе і юбілей у самога Манюшкі. У 2022 годзе споўніцца 150 год з дня смерці. Такая падвойная нагода выдатная падстава для актывізацыі праекта!

— Спідар Віктар, Вы казалі, што праект усталявання гэтай дошкі з нейкай прычыны не дайшоў да рэалізацыі.

— Дырэктар гатэля, з якім я сустракаўся, быў зусім не супраць. Было гэта два гады таму, на гадавіну Манюшкі. Была дамова і з загадчыкам кафедры скульптуры Акадэміі мастацтваў Уладзімірам Слабодчыкавым, каб выпускны курс зрабіў такую работу, адну з дыпломных

прац гэтага курса. Узгоднена гэта было і на рэктарскае ў Акадэміі мастацтваў. То бок, усё было ўзгоднена. Адзіная праблема, не было грошай, каб набыць адпаведныя матэрыялы. Мы нават з Уладзімірам Мішчунчуком, дэканам тэатральнага факультэта Акадэміі мастацтваў прыходзілі і глядзелі, з якога боку будынка і дзе можна было б усталяваць гэту мемарыяльную табліцу. Прышлі да высновы, што лепей было б, каб табліца глядзела не на плошчу Свабоды, а на вуліцу Леніна.

— Сапраўды, з боку вуліцы будзе лепей. Там амаль на кожным з дамоў, пачынаючы ад дома Свяціцкага, маюцца такія памяtnыя дошкі, якія прысвечаны асобам або падзеям. А што наконт праекта ўшанавання памяці такой знакавай для Беларусі постаці як паэт Тамаш Зан?

— Што ж тычыцца Зана, то, безумоўна, і ён варты такой згадкі. Пэўны час сям’я Станіслава Манюшкі жыла ў іншым доме, шырока вядомым як “Дом масонаў”.

Адноічы, пішучы ліст сваёй жонцы, апісваючы ёй краевыя тагачаснага Мінска, ён вымушаны быў перарваць апавяданне, бо да яго зайшоў сусед. Якім быў... Тамаш Зан. Прыязджаючы ў Мінск па справах, ён здымаў у гэтым доме кватэру. І таму нарадзілася думка пра тое, што няблага было б усталяваць памяtnую дошку, напрыклад такую, як на будынку школы, што на плошчы Свабоды (дзе вучыліся філатары і іншыя знакамітыя ў будучыні асобы). На ёй, сярод іншых вядомых жыхароў, мусяць быць узгаданы паэт Тамаш Зан. У якога сёлета, як вядома, 225-я гадавіна нараджэння!

Паступова наша размова перайшла на іншыя, не менш важныя тэмы. Пра што мы плануем распавесці ў адным з бліжэйшых нумароў нашай газеты.

Што ж датычыцца ўшанавання памяці згаданых у гэтым тэксце выдатных музычных дзеячаў, то цяжка паверыць, што справа “ляжыць аблогам” толькі 3-за таго, што няма сродкаў на матэрыялы. Няўжо ў нашай краіне няма сродкаў, каб вырабіць тры-чатыры памяtnыя табліцы слаўным сынам Беларусі? Ці мы яшчэ проста недаслелі да разумення, што справа гэта годная і, галоўнае, неабходная?!

Што ж, будзем трымаць праблему навідавоку. І абавязкова паведамім пра лобя пазітўныя зрукі. А калі ў вас, шануюныя чытачы, з’явіцца прарановы і думкі на гэты конт, просім неадкладна звязцца з намi.

Арт-партрэт, фота, жывапіс, Віцебск — DASHA ART

Надзея КУДРЭЙКА

— Перамога ў конкурсе FEP — Федэрацыя еўрапейскіх фатографіаў — значнае дасягненне. Як яно паўплывала на ваша жыццё, што дало?

— Прэміі і медалі ў міжнародных конкурсах у мяне былі і да таго, але толькі ў асобных катэгорыях — “Партрэты”, “Канцэптуальная фатаграфія”... Таму перамога над усімі катэгорыямі ў такім прэстыжным конкурсе стала для мяне адной з самых важных у жыцці. Яшчэ і таму, што спаборнічалі менавіта прафесійныя фатографы, якія многа гадоў робяць здымкі стабільна высокай якасці, людзі з імем і аўтарытэтам, а не, напрыклад, аўтары аднаго выпадковага ўдалага здымка. Званне “найлепшага прафесійнага фатографа Еўропы” я ўспрыняла як доказ таго, што мастацтвам фатаграфіі займаюся недарэмна. І сапраўды, за ўсю гісторыю конкурсу — а Федэрацыя еўрапейскіх фатографіаў заснаваная яшчэ ў 1992 годзе — гэтае званне да мяне не атрымлівала ніводная жанчына.

На многае, што яно магло б прынесці, паўплывала пандэмія. Напрыклад, не адбылася шчырыя ўзнагароджаныя, якая павінна была прайсці ў Рыме ў фармаце вялікага шыкоўнага свята, — і пра гэта я моцна шкадую. Як пераможца я была б там у цэнтры ўвагі і магла б пазнаёміцца з мноствам цікавых людзей, завязаць кантакты, уключыцца ў новыя праекты па ўсім свеце! Але паўтара года таму з-за каранавірусу жыццё практычна спынілася. Што ў Беларусі — пра мяне напісалі ў прэсе, у Віцебску мяне павіншавалі мэр, мяне ўзнагародзілі званнем “Віяччын года”. Але ж памерамі не тое што адна-

го града, але нават і адной краіны я не думаю. Бо калі я буду так сябе абмяжоўваць, выніку не дасягну ніколі.

— З якімі работамі вы ўдзельнічалі ў конкурсе FEP?

— Гэта былі фатаграфіі з серыі “Акцэнтны і форма”, якая і раней ужо выйграла мноства розных конкурсаў, я ведала, што яна ўдалая, запамінальная, падабачца нават недасведчаным у фотамастацтва людзям. Зараз гэтыя работы вісяць на выстаўцы ў Мінску ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага, і глядчы найперш фатаграфуюцца менавіта з імі. Увогуле прыязджаеш у любую краіну, паказваеш гэтыя фота і чуеш: “О, а я іх ведаю!” У сэнсе, у свеце яны праславіліся, спецыялісты з гэтай сферы іх бачылі і памятаюць.

— Прыкладна як іх у музыцы, які ведаюць усе...

— Так, і ніхто не можа пралічыць, які менавіта трыві стане хітом. Бо ёсць у мяне здымкі, можа, і больш складаныя — тэхнічна і ідэйна, але такіх гарачых эмоцый у глядачоў яны не выклікаюць. У серыі “Акцэнтны і форма” тры партрэты. Кожнаму партрэту ўвогуле адпавядае яшчэ і нацюрмор, але ў конкурсе FEP я ўдзельнічала без нацюрморту. У аснове кожнага партрэта — геаметрычная фігура: круг, квадрат, трохкутнік, і гэтай фігуры падпарадкоўваюцца ўсе дэталі карціны. Ідэя дастаткова простая, але ж эфектная. Дарэчы, на выставе ў галерэі Савіцкага, якая будзе доўжыцца да 29 жніўня, акрамя “Акцэнтны і форма” можна ўбачыць і іншыя мае работы з ліку тых, што ўжо павандравалі па ўсім свеце і атрымалі нямала прэміі.

— Вы пачыналі як fashion-фатограф — з модай працуюць даволі многія. А наколькі распаўсюджаная

з’ява тое, чым вы займаецеся зараз? Напрыклад, у нас у Беларусі? Ці, хутчэй, трэба казаць пра яе ўнікальнасць?

— Fashion-фатаграфія я ўжо практычна не займаюся. Так было на самым пачатку, калі мае работы пачалі размяшчаць на вокладках глянцавых часопісаў, — тады я вельмі многа здымала беларускіх дызайнераў. Але ў нейкі момант я пайшла далей — у мастацкія вобразы, у творчасць. Цяпер мае работы ў асноўным трапляюць пад вызначэнне “арт-партрэт”, “канцэптуальнае мастацтва”. У падобным кірунку не толькі ў Беларусі, а і ў свеце працуюць вельмі многія. Бо гэта досыць складаны, працаёмкі, затратны ў тым ліку і з фінансавага пункту гледжання занятак. У мяне ёсць канал на YouTube, і там я паказваю, як ствараецца вобраз, — толькі на грыв ідзе ад чатырох да шасці гадзін, не кажучы пра ўсе астатняе: касцюм, аксэсуары, падбор мадэляў, святло, інтэр’ер і г. д. У беларускіх фатографіаў ухіл

ідзе ўсё ж больш у камерцыйны бок — яны робяць тое, за што ім адразу заплацяць, чым можна зарабіць. А я ад самага пачатку развівалася крыху ў іншым кірунку, не ўсведамляючы каштоўнасць фотаздымка імгненнымі грашмама за выкананы заказ, а ствараючы эксклюзіўныя лімітаваныя прынты — нешта кшталту карцін у абмежаваным тыражы. Вось, напрыклад, у мяне ёсць фота, і яно мае толькі пяць адбіткаў — і ўсё. Кожны адбітак падпісаны мною ўласнаручна. Чым больш расце мой аўтарытэт у свеце мастацкай фатаграфіі, чым больш я перамагаю ў прэстыжных еўрапейскіх і сусветных конкурсах, тым больш цэняцца мае арыгінальныя прынты. І я працую на перспектыву — з цягам часу мае фота будуць становіцца ўсё больш і больш каштоўнымі, як добрыя карціны. Так, гэта не “хуткія грошы” за здымкі высяляць ці нечага падобнага, але такі мой выбар.

— Дзіўна, мабыць, гучыць дзіўна, што фота

“Трохкутнік”, серыя “Акцэнтны і форма”.

можа каштаваць вялікіх грошай, як і славутая жывапісна карціна. Цяпер жа са смартфонаў усё “фатографы”.

— У нас абсалютна не развітае калекцыянаванне мастацкай фатаграфіі, у нашых музеях практычна няма для яе фондаў. Адна паведна, няма культуры і разумення гэтага мастацтва масавым глядачом. У іншых краінах жа існуюць асобныя галерэі, музеі фатаграфіі, калекцыянеры набываюць фота за дзясяткі тысяч долараў, і г. д.

— Фатаграфія вы пачалі займацца падчас наву-

чання на мастацка-графічным факультэце Віцебскага ўніверсітэта. Усё ж ад самага пачатку вы збіралі быць мастаком, а не фатографам?

— Так, калі паступала на “худграф”, займацца фатаграфіяй і не думала. А недзе на трэцім курсе пачала задумвацца над тым, што я хачу развівацца і мне патрэбна нешта яшчэ — больш сучаснае і актуальнае: моладзь жа ўсё больш сыходзіла ў digital-арт. Акрамя ўсяго, пралаць фатаграфію ўсё ж прасцей, чым карціну. У сваіх фота я быццам сумясціла і digital, і працу пэндзлем — маляванне карцін. Часта кажу, што людзей я выкарыстоўваю як палатно, на якім малююць, — я малюю на чалавеку. Пры гэтым фатаграфіі мяне ніхто не вучыў, усё сама — нешта з інтэрнэту, нешта з кніг, а ў асноўным — метадам проб і памылка. Аднак што тычыцца нейкіх мастацкіх уменняў — веданне кампазіцыі і шмат чаго яшчэ, — то трэба ўлічваць, што я ўсё жыццё вучылася мастацтва. Яшчэ нават да мастацкай школы я наведвала розныя гурткі — і па малюванні, і па флярыйстве. А людзям без мастацкай адукацыі, канешне, пачаць займацца фота і навучыцца ўсяму самім будзе няпроста. Дыпломны праект ва ўніверсітэце я рабіла ўжо з фатаграфіямі.

“Летуценнік”.

“Дзяўчына з жамчужнай завушніцай”.

Заканчэнне. Пачатак на ст. 3

— Гэта ж даволі дзіўна — што мастак абараняе дыплом як фатограф. Ці лёгка вам удалося пераканаць педагогаў?

— Сапраўды, давалося тлумачыць і нават дэманстраваць, у чым тут праца, у чым тут творчасць, — бо гэта не звычайная карціна ці скульптура. Я зрабіла вельмі цікавы праект “Маскі XX стагоддзя”, які не сорамна паказваць людзям і зараз. Праект быў прысвечаны мастакам-абстракцыяністам XX стагоддзя — знакамітыя карціны часткова пераносіліся на твары малельяў, а прастора навокал працягвала карціны. У такой ідэі вялікі патэнцыял, з іншымі героямі і з’явамі. Пасля я рабіла “Маскі” і ў беларускім стылі, з арнаментамі.

— Вы неак абсалютна свядома палічылі да неабходнасці маркетынговых крокаў у такой справе, як мастацтва. А многія ж творцы думаюць, што талент абавязкова заўважыць, што “самі прыйдуць і ўсё дадуць”, што ацэняць...

— Я проста ведаю, што не ацэняць. (смах) Аднаго таленту недастаткова. На жаль, многія нашы аўтары вераць у адваротнае. А калі нават і не вераць, то прадаюць свае творы за такія капейкі, што ў будучым іх карціны ўжо ніхто не купіць за прыстойныя грошы. Я пайшла па іншым шляху — лепей я сёння ўвогуле нічога не прадам, чым прадам за дзве капейкі. Бо занадта шмат сіл, часу і нават сродкаў я ўкладваю ў свае работы. А яшчэ я з тых аўтараў, якім шкада, што фота — вынік цяжкай працы — будзе проста ляжаць у камп’ютары і яго ніхто не ўбачыць. Таму трэба нешта рабіць самай.

— Якія мастацы — прычым не толькі фота, але і традыцыйныя жывапісных работ — праходзяць і ў Лондане, і ў Італіі, Кітаі і шмат дзе яшчэ. Галерысты па ўсім свеце шукаюць цікавых аўтараў, і любы можа прапанаваць свае карціны. Я свае прапаную, яны падабаюцца, іх выстаўляюць. А многія чагосьці чакаюць, думаючы, што нехта прыйдзе і за іх усё вырашыць. Я не чакаю, я раблю.

— Вось днямі маю кандыдатуру адобрылі ў якасці капітана зборнай Беларусі на World photographic cup 2022 — Кубку свету па фатаграфіі. І гэта я сама праявіла ініцыятыву, сама адправіла заяўку, каб Беларусь на будучы год упершыню паўдзельнічала ў гэтым Кубку. Сёлета, напрыклад, у ім прымаў удзел зборны фатограф з 38 краін свету, а перамагла зборная Аўстраліі. Цяпер цягам месяца я павінна сабраць каманду для спаборніцтваў у шасці намінацыях, бо тэрмін падачы

дакументаў на Кубак — да 1 кастрычніка. І задача ў мяне няпростая, бо ў нас не так шмат аўтараў, якія працуюць з фатаграфіяй як з мастацтвам і якія бачаць для сябе перспектыву ва ўдзеле ў падобным конкурсе — у сэнсе, хто не пашкадуе патраціць пэўную колькасць сродкаў, каб паўдзельнічаць. Спонсараў у мяне няма, так што мы ўсё павінны зрабіць самі.

— А гэта першая ваша справа, якую вы стараецеся зрабіць не толькі для сябе, але і для мастацкай, фатаграфічнай супольнасці?

— І раней былі спробы, але не скажаць каб удалыя. У Віцебску я хацела стварыць для мастакоў такую абсалютна сучасную асацыяцыю, якая б аказвала ім падтрымку у працоўванні на міжнароднай арэне. Але, куды ні прыходзіла, ідэю нідзе не падтрымалі. Ці ладзіла я свае выступленні і запрашала мастакоў прыйсці мяне насладвацца — абсалютна бясплатна, каб даведацца, як фатографу пачаць удзельнічаць у міжнародных конкурсах, па якіх крытэрыях адбіраць фота, як афармляць заяўку і таму падобнае. Але зацікавіліся рэдка людзі. А вось у Кітаі, напрыклад, на майі выставе з паўтара сотнямі фатаграфій была просьба наведнікаў, людзі шлі і шлі, выстава мела вялікі рэзананс. Перад самым пачаткам пандэміі я павінна была ляцець у Кітаі, і білеты былі ўжо набытыя, каб павышаць кваліфікацыю дызайнераў і чытаць ім лекцыі па сучасным мастацтве і па развіцці крэатыўнага мыслення ў мастацтве фатаграфіі. Кітайскім дызайнерам цікава.

— З найбліжэйшых падзей у вашым творчым жыцці — пачатак працы І кастрычніка Сусветнай выставы **Expo-2021 у Дубаі, дзе арт-зона беларускага павільёна — гэта менавіта вашыя фота. Што вы прадставіце ў Дубаі?**

— Зараз для мяне гэта праект нумар адзін. Павільён ужо пабудаваны, выстава гатовая. І яна вельмі цікавая: гэта 13 фатаграфій, аб’яднаных беларускай тэмай — арнаменты, культура, знакамітыя асобы ў гісторыі. І гэта менавіта арт-фота, у маім стылі. Калі ўлічыць колькасць гледачоў, якія прыйдуць праз беларускі павільён, то выставу можна назваць самай маштабнай пакуль што сярод усіх маіх выстаў. А яшчэ ў галерэі “Артэль” у Мінску 20 жніўня адкрыецца выстава майго жывапісу. З пачаткам пандэміі, калі давалося скараціць колькасць здымак і фотапраектаў стала менш, я зноў вярнулася да малыванна і цяпер займаюся і тым, і другім.

“Лістапад”, “Анімаёўка”, прэм’еры і юбілей

Сёлета ў беларускага кінематографа многа юбілейных дат, і кожная з іх адзначаецца па-свойму. На першым плане — 50-годдзе беларускай анімацыі, чаму ўжо было прысвечана нямяла адметных падзей. На заканчэнне юбілейнага года на Дзень беларускага кіно, што традыцыйна святкуецца 17 снежня, будзе зладжаны шырокі паказ “Залатой калекцыі беларускай анімацыі”. 25 кастрычніка споўніцца 85 гадоў з дня нараджэння славацкага кінарэжысёра Віктара Турава, аўтара вялікай колькасці фільмаў, што сталі класікай беларускага кінематографа. — “Я родам з дзяцінства”, “Вайна пад дахамі”, “Людзі на балое” і многіх іншых: гледачоў чакае рэтраспектыва знакамітых стужак гэтага творцы. Гэтакаса не будучы забытыя стогадовыя юбілей пісьменніка Івана Мележа і Івана Шамякіна, паводле твораў якіх былі знятыя значныя для беларускага кіно фільмы.

10 жніўня ў Музеі гісторыі беларускага кіно адкрылася выстава “50 гадоў у кіно. Дэкарацыі ў кадры”, прысвечаная 75-годдзю мастака-пастановаўшчыка і мастака-дэкаратара Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Івана Рагацэня. Ад імя кінастудыі з юбілеем Івана Аляксандравіча павіншаваў Юры Ігруша і ўручыў яму памятную медаль. А старшыня Саюза кінематографістаў Беларусі Віктар Васільев ад імя сваёй арганізацыі ўзнагародзіў Івана Рагацэня залатым медалём імя Юрыя Тарыча і ўручыў ганаровы членскі білет Саюза кінематографістаў.

Іван Рагацень — адзін з самых заслужаных і знакамітых мастакоў кіно, які працаваў практычна ва ўсіх фільмах, што ўваходзяць у залаты фонд беларускага кінамастацтва. Увогуле, у спісе яго работ каля сарака самых разнастайных фільмаў і серыялаў. Разам з уласным 75-годдзем Іван Рагацень адзначае і 50-годдзе сваёй працы ў кіно, таму можна згадаць і самыя даўнія яго славетныя работы — “Я, Францыск Скарына” рэжысёра Барыса Сцяпанавы, “Вянок санэнтаў” Валерыя Рубінчыка, “Час яе сыноў” Віктара Турава... 3

больш новага часу — дагэтуль папулярны ў гледачоў беларускі кінафільм рэжысёра Міхаіла Пташкі “У жніўні 44-га...”. Сам мастак з цеплынёй згадвае і фільм “Франц + Паліна” рэжысёра Міхаіла Сегала паводле твора Алеся Адамовіча, называе яго “сваёй любоўю”. І ў сучаснай серыяльнай індустрыі майстар вельмі запатрабаваны — за працу над серыялам “Вольф Мессинг. Відевы шкворт время...”, што здымаўся ў Беларусі, Іван Рагацень намінаваўся на прэстыжную расійскую прэмію “Тэфі”: увогуле, з расійскім рэжысёрам Уладзімірам Краснапольскім у Івана Рагацэня сем сумесных работ. Працаваў Іван Аляксандравіч і над нядаўнім гучным серыялам “Угрум-рака”.

На выставе ў Музеі гісторыі беларускага кіно наведвальнікі могуць зазірнуць у творчую лабараторыю мастака: убачыць эскізы і рабочыя чарцяжы дэкарацый, кадры з фільмаў, шэраг арыгінальных прадметаў са здымак, а таксама аўтарскія малюны і графіку Івана Рагацэня.

На бліжэйшы час у кінастудыі маюцца планы на прэм’ерныя паказы. Найперш, мабыць, варта звярнуць увагу на тэлесерыял “Люзіі”, праца над якім была скончана яшчэ два гады таму. Нарэшце ён дачакаўся тэлефіру — на пачатку восені гэтае васьмісерыйнае фільм убачыць гледачы тэлеканала СТБ. “Люзіі” прадстаўляюць як першы беларускі маладзёжны серыял, хача на пачатку планаваўся сітком, — але ў працэсе працы стваральнікі вырашылі адмовіцца ад закадравага смеху і апладысмантаў. Рэжысёр Іван Паўлаў. Сюжэт развіваецца вакол арт-кафе, якім кіруюць актыўныя маладыя людзі: яны ладзяць выставы і канцэрты, ставяць спектаклі. Па задуме, у серыяле многа маладзёжнай музыкі, і ў кожнай серыі павінна выступіць якая-небудзь папулярная група.

Гэтай восенню да шырокага гледача нарэшце выйдзе ігравы фільм “Авантуры Пранціша Вярвіча” рэжысёра Аляксандра Анісімава. Паўтара года таму адбылася ўрачыстая прэм’ера фільма ў Доме кіно, але пракат так і не пачаўся. За гэты час у “Авантуры Пранціша Вярвіча” з’явіўся варыянт на беларускай мове. Неўзабаве ў кінатэатрах можна будзе убачыць фільм і на рускай, і на беларускай мовах. Абмярковаецца і выпуск на экраны доўгачаканай стужкі Уладзіміра Янкоўскага “Купала”. Паводле слоў Юрыя Ігрушы, гэтае пытанне зараз у стадыі разважэння, асабліва з улікам правядзення кінафестывалю “Лістапад”.

Неўзабаве гледачам варта чакаць прэм’еры міні-серыяла “Сляды апосталаў — 2” рэжысёра Сяргея Талыбава. На стварэнне другога сезона паўплываў поспех першага, у якім героі расшуквалі ў Нясвіжскім замку

скарбы Радзівілаў. У “Сляды апосталаў — 2” у цэнтры ўвагі герояў — скарбы, вывезеныя Напалеонам з Масквы. Цікаваць да новага серыяла ўжо праявілі замежныя тэлеканалы з Расіі і Украіны.

Зараз на кінастудыі ідуць здымкі тэлесерыяла “Польмя пад попелам” (рэжысёр Іван Паўлаў), прысвечанага беларускім размінёрам. Дзеянне ў ім адбываецца адразу ў двух часовых перыядах: у нашай сучаснасці і ў 1945 годзе. Заканчваюцца здымкі чатырохсерыйнага вострасюжэтнага дэтэктыва “У пошуках аніла” рэжысёра Ігара Чашверыкова. Па сюжэце, супрацоўнік раённага аддзела міліцыі і дзіцячы псіхолог спрабуюць раскрасці справу аб знікненні і гібелі падлеткаў, якая склалася невядлікі правільнымі горад.

Вядучы спецыяліст прадзюсарскага цэнтра кінастудыі “Беларусьфільм” Юры Ігруша звяртае ўвагу і на своеасаблівую “прэм’еру”, што неўзабаве чакае беларускіх гледачоў. На кінастудыі ўжо пэўны час вядзецца работа па рэстаўрацыі і алічбоўцы старых фільмаў з архіўнай кінастужкі. Гэтым летам у кінатэатрах быў паказаны адрэстаўраваны фільм 1949 года рэжысёра Аляксандра Файнцымера “Канстанцін Заслонаў”, і вось скончана праца над яшчэ адной легендарнай беларускай стужкай — “Горад майстроў”, якую ў 1965 годзе на кінастудыі “Беларусьфільм” зняў рэжысёр Уладзімір Бычкоў.

Сярод іншых падзей варта звярнуць увагу на Тыздзень індыйскага кіно, што пачаўся 10 жніўня ў Мінску ў кінатэатры “Беларусь” — напярэдадні 75-й гадавіны незалежнасці Індыі. Ва ўрачыстым адкрыцці прынялі ўдзел Пасол Індыі ў Рэспубліцы Беларусь Алок Ранджан Джа, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерыя Грамада, прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў Беларусі і дыпламатычнага корпуса.

— Супрацоўніцтва Беларусі і Індыі ў галіне кінематографіі няспынна развіваецца, — скажаў Валерыя Грамада. — У 2019 годзе было падпісанае пагадненне аб супрацоўніцтве паміж кінастудыяй “Беларусьфільм” і індыйскай кампаніяй Scintillating Global, індыйскае кіно штогод прадстаўляецца на Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”, а беларускія фільмы ўдзельнічаюць у індыйскіх кінафестывалах і атрымліваюць прызы.

Пра супрацоўніцтва “Беларусьфільма” і Балівуда гаворыць і Юры Ігруша: “Індыя праявіла вялікую цікавасць да сумесных праектаў, індыйскія партнёры пачаюць прыехаць да нас вялікай дэлегацыяй, разам мы робім ужо другі фільм”. Увогуле, колькасць сумесных праектаў і з іншымі краінамі вырасце ў параўнанні з апошнімі гадамі.

Сталі вядомымі даты правядзення і яшчэ аднаго слаўнага беларускага кінафестывалу: Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка” пройдзе ў Магілёве з 25 па 27 кастрычніка. Зараз ужо адкрыты прыём заявак на ўдзел у конкурсах анімацыйных фільмаў, дзіцячых анімацыйнай творчасці, дзіцячых вывуленчай і дэкаратыўна-прыкладнай творчасці.

“Сёстры Даастаеўскія” запрашаюць...

У Мінскім абласным драматычным тэатры, што ў Маладзечне, адбылася здача спектакля “Сёстры Даастаеўскія” мастацкаму савету і камісіі Міністэрства культуры Беларусі. Прэм’ерныя паказы пройдучы ў верасні, на адкрыцці новага сезона.

Надзя БУНЦЭВІЧ / Фота аўтара Мінск — Маладзечна — Мінск

Падчас абмеркавання.

Па жанры гэта гістарычны дэталіст з элементамі меладрамы. Але займаючы інтрыга, звязаная з пошукамі забойцы ўладальніка маента — сужэнца адной з сёстраў Даастаеўскіх, — спалучаючы з адукацыйнацю. Спектакль заснаваны на рэальных падзеях XVII стагоддзя, па тэксце расказана шмат дэталёў пазнавальнага характару, што складаюць больш поўную карціну жыцця ў адным з маентаў Мінскага ваводства, судовай практыцы ў час Рэчы Паспалітай. Прэм’еркаванне па 200-годдзю для народнай Феліцыя Даастаеўскага, спектакль у чарговы раз засяроджвае грамадскую ўвагу на беларускіх караінах роду светна знакамитага пісьменніка.

Конева. Напісаная ў 2015 годзе, сарод іншых твораў аўтара яна была адзначана Нацыянальнай літаратурнай прэміяй. Паводле яе быў створаны радыёспектакль, прычым у дзвюх версіях — больш поўнай і скарачонай (рэжысёр — Алег Вінярскі). Але ж на тэатральную сцэну п’еса патрапіла ўпершыню: заслужана дэчам мастацтваў Беларусі, рэжысёр Валерый Анісенка як мастакі кіраўнік Мінскага абласнога драмтэатра прапанаваў яе пастаноўку гэтаму калектыву. Яго палічылі самай мастацкай падрыхтоўкай, кампазітар Шымур Каліноўскі і, зразумела, артысты тэатра, што перажылі ўсю спякота не толькі надвор’я, але і рэалізацыйнага працэсу.

— Я даўно не бачыла спектакля вашага тэатра, які мае багату, ужо, хай і не такую праяўляю, гісторыю, свой твар і рэпертуар, — сказала ў час абмеркавання

Кожнаму — свайго анёла

30 ліпеня незвычайная “Ноч у тэатры” завяршыла 133-ці сезон Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра. На той жа праект, спалучаны з прэм’ерай спектакля “Адамай маё сэрца”, калектыв запраціць публіку пра адкрыцці сезона ў верасні. Дарэчы, гэта далёка не адзіная новая пастаноўка: ліпень быў адзначаны прэм’ерай “Калігулы” паводле аднайменнай п’есы А.Камя. А крыху раней на малой сцэне з’явілася дзіцячая казка “Чаму вымерлі дыназаўры?”.

Надзя БУНЦЭВІЧ / Фота аўтара Мінск — Магілёў — Мінск

Прамога адказу на пытанне, чаму ж наогул няма вымерлі, у спектаклі-казцы няма. А “скаванае” тлумачэнне — так і прасіцца на волю: таму, што яны не прытрымліваліся правілаў бяспекі, сфармуляваных у спектаклі. Але ж назву казкі можна “перавесці” і як пытанне рытарычнае — штошці накітаці: “Навошта яны вымерлі?”. Спектакль і на гэта мае алказ: каб уваксерсіі на тэатральнай сцэне.

Менш за гадзіну без перапынку — звільці дзіцячы фармат. Але ўражанне, што дзея пралятае за лічаныя хвіліны. За гэты час мы спазнаем, што та-

ліны, накрывка каструлі замест панцыру. Паставіць каструлю на агонь? Паварушым палымі па дошчам — вось і звычайным поймам. Слёзы зробім смешным фантазмам, як у клаўнадзе. А ўвесь спектакль фантазм прызвучам і акцёрскай самааддачы (Дзін у розных акцёрскіх складах — Лізавета Кароткая, Ангеліна Шамавіч, Крысціна Грынаўшана, Ха-хо — Ягор Шабетнік, Барыс Шумілін, Шымур Карэнін). Дзеці адукацыя на кожную дробязь, часам зусім не па сцэнарый, таму ад артыстаў, апроч усёго, патрабавалася такая ж вынаходлівасць, каб разгавяць на матчыным неперакладзеным сітуацыі.

“Фотасесія” пасля гульні-казкі.

Добрая сучасная музыка Александра Бая з выкарыстаннем рэпа дае настрой і тэмпа-рытм, а сінгапэраграф Ташыяна Густынавай стваряе называльны ўтульны хатнюю атмасферу. Пра гэты сёзон — падушы “ў ролю” каменя, апісаны на іх — бы “наскальны” роспіс. Перасоўны шырмаў — і тым мяккія. Дай сцэнічныя строі — на паранале, бы мяккія шапкі (адзіны мінус — сыякотным летам артысты ў іх проста гнінуць, асабліва дзіцячы ў таўшчэзнай “скуры” дыназаўра). Выдатна зроблена пра-

заставалася настольнай кнігай, не былі намі своечасова прычаты і шматрозова адрэфлексаваны. Таму рэжысёр і, у адной асобе, мастак-пастаноўшчык Міхаіл Лапшыч быў вымушаны дадаць да тэатру публікі. Одно тое, што да яе звярнуліся ў Магілёве, робіць гонар калектыву. Але спектакль выяўляе і праблемы нашага засаўвення актыўнасці ў таўшчэзнай “скуры” дыназаўра. Выдатна зроблена пра-

Змены характара героя, што выяўляюцца пачатку смерці яго сёстры, у поўным сэнсе слова абаювацца на твары артыста

тэатры не бачыла, — працягнула размову Вольга Сталірова, надаўшы аспірантка, а цяпер педагог Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. — Апошнім часам распаўсюджана адна форма, адпаведна якой акцёры з’яўляюцца тэатр, жывое дзеянне. Такі спектакль павінен быць вылучаны на Нацыянальную тэатральную прэмію.

— Я прысутнічала на чыты гэтага твора, яна мяне вельмі захапіла, — прызналася дырэктар тэатра Алена Скалоўская. — Бо расказаны ў п’есе гісторыя літаральна паўставала на вачах. Калі ўбачыла спектакль напхам, ён мяне вельмі спадабаўся. Бо гэта штосці новае, незвычайнае для нашага гледача. З’явілася нават ідэя замовіць драматургам п’есу пра гісторыю горада Маладзечна. З такім акцёрскім складам, дзе кожны артыст — індывідуальнасць, талент і рэжысёр імкнецца гэта разгледзець і паказаць гледачу, тэатр можа многага дасягнуць. Апошнія чатыры месяцы ўсе працавалі па 24 гадзіны на суткі, рабочы працэс не супынаўся ні на хвіліну. Мы маленькі тэатр, у нас няма мільярдаў на тую ці іншую ідэю, што тут працягуюць, змаглі за невялікі грошы зрабіць такі спектакль. Гэта дарагое каштуе, бо сведчыць аб прафесіяналізме людзей, што працавалі ў гэтай камандзе. Хочаша, каб спектакль палібоўся публіцы і прынес нам не толькі матчынась паўдзельніцтва ў чымсь фестывалі, але і глядацкую цікавасць.

Вінік павыла Лізавета Грэнкевіч, кансулянт упраўлення прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры Беларусі: спектакль будзе ўключаны ў праграму VIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальнай драматургіі імя В.Дуніна-Марцінкевіча.

Паўла Зароўскага — праз алметны грэм, багата на сімволіку. У сцэнічным строі становіцца ўсё больш чырвоным лілія — як струмень крыві загубленых жыццяў. А доўгі чорныя валды града нагадваюць хвост дракона.

Калігулу суправаджае Анёл (Алена Крыванос) — спачатку з бэльмі крыламі, потым з чорнымі. У ролі патрышчыў, сенатараў залейнічана большая частка мужчынскай трупы: Дзмітрый Дудкевіч (Гелікон), Максім Чарнок (Сышпён), Андрэй Корзан (Карэя), Уладзімір Патрышч (Сінекціён), Аляксандр Куляшоў (Мішэлі), Барыс Шумілін (Ліпзілі), Валдзі Аршчына (Актаві), Ягор Шабетнік (Патрышчы).

Пачатак другой дзеі крыву ажыццяўляе статуя ўлюбёнага камя Калігулы — Іныгата. Але ўсё роўна амаль тры гадзіны, хіба з невялікім “выдыхам” у антракце, спектакль трывае нас у стане не ўчлівацца напружанна, а зраніцельна. Бо нагадавае жулданы заповалены рапід, калі ты нічым не можаш адрэсіці трагедыю, што ўжо здзеілася і працягвае даць зноў перамацтва свядомасцю. Чарговыя паказы спектакля — у наступным сезоне.

Прэм’ера спектакля “Кар’ера доктара Рауса” адбылася ў 2017 годзе і была прымержавана да пяцісотгоддзя з дня друку першай беларускай кнігі — Псалтыра. Станоўчая рэакцыя публікі, апладысменты, якія доўжацца яшчэ пяць хвілін пасля заканчэння, захоплення водгукі ў сетцы — так сустралі спектакль спачатку. Прайшло ўжо чатыры гады, а рэакцыя усё такая ж. І ў другі, і ў трэці раз хочацца ісці ў Рэспубліканскі тэатр Беларускай драматургіі, клікаць сяброў і знаходзіць новыя сэнсы, прымачаць дробныя дэталі — тыя, ад якіх мурашкі па скуры і слёзы на вачах.

Доктар Раус, якога мы не ведаем

Калі я ўпершыню заугула пытанне “Кар’ера доктара Рауса”, атрымала такую характарыстыку: “гістарычна недакладная трагікамедаля”. Я здзіўлена, пачала ўжо ўяўляць, якім мог бы быць Францыск Скарына без кантэксту традыцыйных малюнкаў і мноства важных дэт... І тут жа спатыкнулася аб прыгласіц спектакля: 2 гадзіны 50 хвілін. “Я дакладна засну”, — мая сумная думка, сяжкі ўздых — і ідэя квіткі кніжка сыходзіць кудысьці на задні план. “Заналта доўга, заналта важная сама асоба Скарыны, напэўна, і шмат чаго нам зразумее і засумую”, — такія ўзніклі першачапачковыя стрыхі. А потым я звярнула ўвагу на тое, што спектакль пастанова і па п’есе Віктара Марцінкевіча, і гэта прамушана мяне змяніць рацённе. Я не пашкадавала, не засну-

Ён — малады хлопец, поўны цяжкажыццёўляных у яго час ідэй. Ён хоча прынесці людзям карысць. Ён прыбучы, разумее, ён прыдумуе, як прыбучы так, каб кнігі сталі даступнымі практычна для ўсіх! Толькі вось гэтым усім такое дабро аказалася непатрэбна. Ён нідзе не быў сваім. У той час Беларусі як дзяржавы не існавала. Фраза Францішка: “Слова, якое пазнае, хто я ёсць, яшчэ не з’явілася”, — выклікала ў мяне мурашкі. Цяпер вось ёсць гэтае слова, існуе яго, прыгожае такое, ганарлівае, але ў той жа час далікатнае і зусім сваё — беларускае. Яно ёсць, і пра гэта ніякія памятаць заўсёды.

Скарыну называлі рускім і Польшчыні палякам. Таксама не любілі. Ён для ўсіх быў чужынам і, ведаеце, справа ж не толькі ў нацыянальнасці. Справа ў характары, у розуме, у жаданні нешта мяняць і дапамагаць людзям. У Францішка гэта ўсё было. А ў астатняга свету, дыпламатычна кажуць, не заўсёды. Астатні свет склаўся і складаецца з “файных хлопчыкаў у галіфа”, якія не халта любяць нават думаць пра рух наперад. Сумна, калі стрыхі тарможыць развіццё ўсяго грамадства.

У спектаклі былі жарты, элементы сучаснага жыцця (мабільны тэлефон, цапнік, неалагізм і слэнг, поп-музыка), а яшчэ сцэна, калі рвалі кнігі Франціска Скарыны... Я чула літаральна некалькі абураных фраз пра тое, што такі выдатны спектакль апошнімі васьмі гады “сучаснай” і “да чаго наогул у гісторыю пра гэтакую легендарную асобу ўплітаць фарс”. Спярша я жанулася, потым задумалася, а пасля абуралася. У выніку стала вельмі сумна. Я раўла, заклінаючыся на той самай сцэне з кнігамі. Не над кнігамі, не, хой і іх было шкада. Над чалавекам, чыю справу жыцця паспрабаваў утаптаць брод, разарваць на шматкі. Ён стоўкі гадзіны блукаў па адных і тых жа лакацыях, слухаў адны і тые ж прамовы адных і тых жа людзей. Не зважаў. Ён ніколі не з’яўляўся, таму што разумеў значнасць сваёй справы. Ён ёй жаў. А тут жаціць адвалялі. Самым блочным спосабам. Без анестэзіі. На фоне жартаў, палсы і яркай, псіхалогічнай паветары.

“Зіма заўсёды заканчвацца, нават зязічная”, — Франціск Скарына, пастары і жылі людзі менш, так што трышчыць — іхкам шаюнымі ўзарот, аднак, мяне злавля, каб нейкі іншацэп папавішча да сянянненнаму наувоўка. А якой чаной была дасягнута гэта веліч?

У папучніках Скарына бышам бы заўсёды стары і заўсёды вялікі. Ва ўяўленні чалавека, даўдэлага ад гісторыі, ён малюецца шаюноўным старцам. Працаватым — усё ж такі стоўкі вучаша і ў

наш час нямаюгя, што ўжо казашь пра людзей, якія жылі 500 гадоў таму. Але калі правесці невялікі матматычны палікі, выявіцца, што падчас выдання “Псалтыра” Францішку не было і трышчыць. Так, можна паспрачыцца, што талды кнігадрукар. “Вялікі чалавек, наш зямляк”, — самазавалована павікаем мы галаву, каб нейкі іншацэп папавішча да сянянненнаму наувоўка. А якой чаной была дасягнута гэта веліч?

У папучніках Скарына бышам бы заўсёды стары і заўсёды вялікі. Ва ўяўленні чалавека, даўдэлага ад гісторыі, ён малюецца шаюноўным старцам. Працаватым — усё ж такі стоўкі вучаша і ў

Не першы раз тэлефануюць мне з роднай Веткі. Напішы, маўляў, што няма дзе моладзі танцаваць. Тым больш у гэтыя летнія чудовыя вечары, калі сама прыродная прырода прымушае палешука думаць пра ўзнёслае ды летуценнае, згадваць пра любоў і каханне. Прырода на гэта здольная. А мясцовая сфера культуры? Атрымліваецца, летуценне выключана са спісу культурных паслуг? Ці не зашмат пытанняў? Адназначна адно: моладзь без танцаў занадта хутка старэе. І працэс гэты ў Ветцы значна зацягнуўся. Танцавальная зала ў РДК доўгі час знаходзілася ў аварыйным стане. А летнюю “клетку”, дзе прайшоў маё танцавальнае юнацтва, скасавалі па прычыне рэканструкцыі старасвецкага парку на Краснай плошчы. Таямнічы парк пера-

тварыўся ў стандартны сквер. А танцавальную пляцоўку перанеслі з цэнтру на ўскраіну, пад прадзільную фабрыку, у колішнюю панскую дуброву. Ды штосьці і тут не заладзілася. Мо я безнадзейна састарэў і танцы сёння сапраўды страцілі актуальнасць? Не ведаю, толькі ў маё юнацтва ў “клетцы” было не пратаўкнуцца. Я і не пісаў бы пра гэта, бо дыскатэкі апошнім часам перасталі прыносіць важкі даход па вядомай прычыне часовых абмежаванняў для непаўнагадовых. Але любы маркетолог значыць з веданнем справы, што дыскатэчны прыбытак залежыць не столькі ад танцораў, колькі ад дыджэяў ды іх начальнікаў. Вось і прыйшлося карцець над гэтымі радкамі. Зараз паспрабую перадаць тую веткаўскую сітуацыю, пра якую мне вушы пратрублілі.

Яўген РАГІН

Уключыць бібліяфарсаж!

Увечары на лаўках у скверы супраць райвыканкама моладзь слухае музыку на айфонах, смартфонах, айпадах і міні-калонках. Тусоўка весялее, калі хтосьці пад'язджае на аўто, спыняецца і “ўрубав” больш магутную апаратуру. Але моладзь на колах мае магчымасць наведваць танцавальныя клубы ў Гомелі і зольшага яе выкарыстоўвае. Цікава, як кантралюе сітуацыю мясцовае кіраванне? Няўжо чуткі пра тое, што Веткаўскі раён аб'яднаецца з Добрушскім, а веткаўская культура — з гомельскай, невывадковыя? Абяцаю вярнуцца да тэмы яшчэ не раз.

Не паспеў закончыць гэтыя радкі, як атрымаў на электронную пошту ліст ад маладой сястры веткаўскага сябра. Прывяду яго асноўны змест: “Так, танцаў няма. Зал сапраўды адрамантавалі. І толку. Там няма нічога. Хіба што ранішнікі ладзяць ці навагоднюю ёлку ставяць. А моладзь збіраецца ўлетку ў скверы, ля фантана. Можна пайсці ў кавярню на аўтастанцыі. Летам ля РДК паказваюць кіно, бывае караоке. Але ўсё гэта не тое, што трэба”. Думаю, сур'ёзная праблема — навідавоку. Пачакаем працягу справы.

Агляд пошты пачну з “гарачых” абвестак. Сёння, 14 жніўня, адбываюцца паралельна дзве цікавыя акцыі. Першая — **Свіслацкі кірмаш**, другая — “Вечары ў Соф’і Гальшанскай”. Цяпер пра кожнае мерапрыемства — больш падрабязна. Кірмаш будзе доўжыцца два дні. Этаралізацыя распаўсюджвае пра кірмашовую гісторыю. У канцэртнай зале ДШМ пройдзе навукова-практычная канферэнцыя “**Беларусь, Свіслацкі край і Эдвард Вайніловіч да 750-годдзя Свіслачы**”. Выступяць заслужаны асабліва танца, музыкі і песні Рэспублікі Беларусь “**Белыя росы**”, фолк-гурт “**Гуляй, Бульбаш**”. На свецкі баль запрасяць народны ансамбль Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў “**Тутэйшая шляхта**”. Будуць працаваць фотарэтра-салон і экспазіцыя

На здымках:

- 1 На Ашмяншчыне і чытаюць, і гуляюць.
- 2 “Самаварныя задорынікі” ў Ашмянах.
- 3 Письменница Аксана Хвашчэўская ў Навагрудскай бібліятэцы.
- 4 Пагранічнікі з чытачамі Алекшыцкай сельскай бібліятэкі.
- 5 Вагончык, які чытае, у Парэччы.

“**Мода з камода**”. Сувеніры прапаноўваюць майстэрні рамстваў.

Не менш насычаная праграма “**Вечароў у Соф’і Гальшанскай**” у аграпарку **Гальшаны**. Ахвотныя пабачаць спектакль “**Чорная панна Нясвіжа**”. Выступяць узорны ансамбль “**Кантраст**”, шоу-балет “**Феерыя**”. Чакаецца солакатрынішчыка. Ладзіцца містычная экскурсія “**Паданні зямлі Гальшанскай**” і многае іншае.

З двух прапаноў застаецца выбраць штосьці адзінае. Гарантую, што ў любым з выпадкаў выбар будзе правільным і карысным.

Нечаканы ракурс бібліятэчнай справы. Распа-

вадзе Вольга Камякевіч, намеснік дырэктара **Зэльвенскай** раённай бібліятэкі: “**Нашы супрацоўнікі не толькі прапагандаюць і папулярызуюць чытанне і кнігу, але і прышчэпляюць маленькім чытачам культуру дарожнага руху. Для гэтага ў Каралінскай інтэграванай бібліятэцы праведзены дзіцячы фарсаж “Кніжная эстафета сонечнага лета”. Падчас мерапрыемства дзеці ўспомнілі, што такое святлафор, пешаходны пераход і “зебра”, як трэба наводзіць сябе на дарозе. Мне вельмі спадабалася слова “бібліяфарсаж”. Клубныя работнікі такса-**

ма павінны фарсіраваць тэмы працы. У адваротным выпадку бібліятэкары абгоняць іх наймаверна.

Чарговая бібліятэчная прыдумка. “**Сёмета ў бібліятэках Століншчыны**”, — піша метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Столінскай раённай цэнтральнай бібліятэкі Ірына Грочка, — **рэалізацыя праграма “Чытаю! Гуляю! Ведаю!”**. Праграма арыентавана на фармаванне грамадскай думкі на карысць чытання і кнігі. **Галоўная мэта мерапрыемстваў** — **арганізацыя пазнавальнага, цікавага і карыснага вольнага**

часу дзяцей і падлеткаў праз уключэнне ў разнастайную гульнявую дзейнасць. У гэтым напрамку можна вылучыць работу **Манькавіцкай сельскай бібліятэкі**. Яе супрацоўнікі **Алена Ворэх і Алена Савончык стварылі творча-гульнявую праграму “Гульнятэка ў бібліятэцы”. Самі і гульні набылі**. Звярніце ўвагу на апошні сказ. Самыя нізкааплачваемыя работнікі культуры не шкадуць сваіх грошай для развіцця бібліятэчнай справы. Я ганаруся вамі, шануюныя бібліятэкары!

Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Навагрудскай** раённай бі-

ліятэкі **Святлана Чубрык** напісала пра творчую сустрэчу з пісьменніцай **Аксанай Хвашчэўскай**. Гучала тэма малой радзімы, гістарычнага мінулага роднага краю. Асаблівае месца ў творах спадарыні **Аксаны** займаюць беларуская прырода і вясковае жыццё.

Не магу не згадаць з сумам пра тое, што днямі сышла з жыцця 99-гадовай **Алены Васілевіч**. Я працаваў у “**ЛіМе**”, куды аднойчы патэлефанавала **Алена Сямёнаўна**. Я падняў слухаўку і прадставіўся. **Васілевіч** пахваліла маю публіцыстыку. А я прызнаўся ёй у даўняй і

Назва сям'і — «Крыніцы»

шчырай любові за тэра-
логію пра Ганьку, якая
суправаджала мяне ўсё
дзяцінства і юнацтва. Я
вельмі ўдзячны Алене Ся-
мёнаўне за добрыя словы.
Мне іх па тым часе вельмі
не ставала...

У Парэччы нават вак-
зал чытае. Піша галоўны
бібліятэкар па арганіза-
цыйна-маркетингавай
дзейнасці Гродзенска-
га раённага культурна-
інфармацыйнага цэнтра
Карына Ошва: «*Бібліятэ-
кары Азёрскай і Парэччай
сельскіх бібліятэк падрых-
тавалі Літ-пікінік "Вакзал,
які чытае", што ладзіў-
ся ў аграпрадукцыйнай
У чыгуначным вагончыку
дзейнічала фотазона. А для
зусім маленькіх чытачоў
бібліятэкары падрыхта-
валі інтэрактыўны куток
"Казкі на траве".*

У Міхайлоўшчыне
Ашмянскага раёна адзна-
чылі свята «Радасце сус-
трэчы пад аховай Святога
Льві». Распачалі яго званы
храма Святога прарока
Льві. Крыжовому ходу пе-
рашккодзіў моцны дождж.
Аднак кажучы, што калі на
Львію чалавек трапіць пад
дождж, то ўвесь год для
яго будзе шчаслівым і без
хвароб. Так што высоў-
цам пашанцавала.

І зноў Ашмяншчына. 31
ліпеня мясцовыя клуб-
нікі сабралі высоўцаў на
рэтра-пасядзелкі «Сама-
варныя задорынікі». Да-
рослыя расставілі сваім
дзецям, чым самавар па-
лілі, дзе вадзілі, які
канкрэтна чай запарвалі.
Словам, абрад чаіянніцы
пастараліся ўзнавіць і тэ-
ратычна, і практычна.

Што такое патрыятыч-
нае выхаванне? Бібліятэ-
кар **Алекшыцкай** сельскай
бібліятэкі **Беразвіцкага**
раёна Зоя Хлебніцава пе-
раконвае, што дакладна
ведае адказ на гэтыя пытан-
не. З ёй цяжка не пагалзі-
ца. 30 ліпеня ля ўстановы
культуры прайшло чарго-
вае пасяджэнне аматарска-
га аб'яднання для дзяцей.
Тэма — «Расці патрыётам
свай Беларусі». На ме-
рапрыемства запрасілі ва-
еннаслужачых мясцовай
пагранаставы. Размова
атрымалася вельмі ціка-
вай. І не толькі размова.
Дзеці разам са старэйшымі
таварышамі разбіралі і збі-
ралі аўтамат Калашнікава,
успевалі ісціну, што
выкарэставаўца ён паві-
нен толькі для абароны бе-
ларускіх грамадзян.

І яшчэ адна навіна ад
Зои Хлебніцавай. У **Алек-
шыцкай** сельскай біблі-
ятэцы прэзентавалася
кніга Леаніда Калеснікава
«Ад Алекшыцы да Эйсман-
таў: час, прасторы, лёсы».
Аўтар расказаў пра вы-
данне, адказаў на пытанні
чытачоў.

Беражыце сябе, шаню-
ныя чытачы!

Пішыце пра цікавае.
Сустрэнемся праз ты-
дзень.

Творчы шлях калектыву, пра які пойдзе
размова, пачаўся ў 1972 годзе, калі на сцэ-
не Ашмянскага раённага Дома культуры
ўпершыню выступіў хор культпрасветра-
ботнікаў. Назву ўдзельнікі калектыву далі
сабе самі — «Крыніцы», мабыць, каб, з ад-
наго боку, падкрэсліць рэпертуар — з кры-
ніц народных, а з другога — пажадаць яму
доўгага і шчаслівага жыцця: як нястомна
чытэ крыніца, так нястомна жыве і народ-
ная песня — крыніца творчасці і натхнення.

Фота: Святланы МУЦАНСКАЙ

Ужо ў 1975 годзе калектыву стаў лаў-
рэатам I Усесаюзнага фестывалю
самадзейнай народнай творчасці,
а ў 1979-м ансамблю было пры-
своена званне «народны». Кіраўнікамі
калектыву ў розныя гады былі Уладзімір
Карасёў, Іван Барысенка, Валянціна Рэут,
Мар'яна Калеснікава. Марына Шурбак —
нязменны і нястомны балетмайстар «Кры-
ніц».

Чым жыве калектыву сёння, якія планы
мае на будучыню — пра гэта і іншае мы па-
гутарылі з Вольгай Чаплінскай, якая сёння
кіруе харавой групай калектыву.

— Вольга Францаўна, як даўно вы кіруеце
калектывам?

— Аж самой не верыцца, з 11 ліпеня
2001-га. Як праляцелі 20 гадоў, не паспе-
ла заўважыць. Толькі калі гартаю старонкі
фотаальбомаў і ўспамінаю нашы выступ-
ленні, разумею, колькі ўсяго за гэты час
адбылося.

— Скажыце, ці можна трапіць у «Крыні-
цы» звычайнаму чалавеку, напрыклад мне?

— Дзя гэтага патрэбна вытрымаць не-
калькі ўмоў: вам трэба любіць народную
песню, мець музычны слых і голас і, самае
галоўнае, мець прашчыю вольнага часу,
каб у вас была магчымасць наведваць рэ-
петыцыі. На жаль, іх не заўсёды атрымлі-
ваецца рэгламентаваць, яны могуць быць
і незапланаванымі, магчыма, прыйдзеца
адрасціцца з работы, і не раз. Акрамя таго,
трэба быць гатовым да таго, што амаль
усе нашы выступленні адбываюцца ў вы-
хадны і святачны дні. Магу з уласнага
 вопыту сказаць, што мала каму ўдаецца
сумяшчаць асноўную работу, сям'ю і па-
стаянную рэпетыцыю або выступленні. У
розны час розныя людзі прымалі ўдзел
у рабоце калектыву. Змены ў сямейным
становішчы, нараджэнне дзяцей, іншае
месца працы — гэта тыя прычыны, па якіх
людзі не затрымліваюцца. Заўсёды шкада
і балюча, калі чалавек сыходзіць. Так што

трапіць у калектыву няцяжка, цяжэй у ім
затрымацца.

— Колькі ўдзельнікаў сёння ў калектыве?
Назваце, калі ласка, самых адданных ама-
тараў народнай песні.

— Самая актыўная вакальная група сёння
складаецца з 13 чалавек, улічваючы кіраўні-
ка. Я з задавальненнем і ўдзячнасцю называю
гэтых людзей: Алена Лаздзін, Валянціна і
Эдуард Горылы, Марына Палсцок, Кан-
станцін Яраш, Аліна Кеда, Святлана Га-
нусевіч, Любоў Шчарбакова, Генадзь Чап-
лінскі, Валянцін Роман, Вялета Суравец,
Віктар Чаплінскі. Кожны з іх перажывае за
лёс ансамбля і глыбока адданы народнай
песні. Асабліваю пазязку я хачу выказаць
дырэктару і намесніку дырэктара Ашмян-
скага раённага цэнтра культуры Марыне
Палсцок і Канстанціну Ярашу. Іх пастаян-
ную падтрымку адчуваюць усе ўдзельні-
кі калектыву. Не магу не назваць Марыну
Паўлаўну Шурбак — менавіта дзякуючы ёй
вы бачыце на сцэне не статычны, а дына-
мічны, рухавы, яскравы калектыву, які жыве
і раствараецца ў песні. «Крыніцы» — гэта
адна вялікая сям'я, дзе ўсе разам — і ў радас-
ці, і ў горы. Я ўдзячна ўсім, хто працаваў у
калектыве, і ўсім, хто працуе ў ім сёння, за
паразуме, за тое, што не лічаць уласны
асабісты час, а адклікаюцца і ідуць насустра-
ч, за прафесіяналізм і адданасць песні.

— Як дзейнічае калектыву ў час пандэміі?
Што змянілася ў вашым творчым раскладзе?

— Мы працуем — і не менш, чым раней.
У 2020 годзе ў рамках фестывалю «Творчыя
калектывы — працаўнікам сяла» мы далі

больш за 20 канцэртаў, неаднаразова былі
ўдзельнікамі абласных святачных мерапры-
емстваў, выступалі на сцэне Гродзенскай
абласной філармоніі. Дарэчы, на раённым
свяце «Квітней пад небам сінім, Беларусы!»
народны ансамбль песні і танца «Крыні-
цы» быў узнагароджаны кіраўніцтвам раёна
дыпламам за актыўную канцэртную дзей-
насць на працягу 2020 года. У гэтым годзе
мы прадстаўлялі Гродзенскую вобласць на
31-й Міжнароднай спецыялізаванай вы-
ставе «БЕЛАГРА-2021» у Смалевіцкім ра-
ёне, пабывалі з канцэртнымі праграмамі на
святаванні Масленіцы ў Малой Бераставі-
цы, Залесці. Выступаем у Ашмянскім раёне
з канцэртнай праграмай «Спявай, душа».
Пабывалі ў Кальчунах, Палянах, Гродзях,
Будзёнаўцы, Гарэцкаўшчыне, Гальшанах,
Людвікаўшчыне. Не гавару пра выступлен-
ні ў Ашмянках на ўсіх значных раённых ме-
рапрыемствах. Зусім нядаўна мы прынялі
ўдзел у трансгранічным праекце «Культура
аб'ядноўвае народы», праўда, завочна — ад-
правілі відэазапіс нашага выступлення польскі-
мі сябрамі.

— Падзяліцеся, калі ласка, з нашымі чы-
тачамі вашымі творчымі планами.

— Мы актыўна рыхтуемся да юбілею
горада, маем запрашэнне на фэст у вёску
Данюшава Смагонскага раёна, плануем
выступленні ў Наваполлі, Кальчунах,
Навасадах, Півнішніх Ашмянскага раёна,
актыўна далучыліся да ўдзелу ў абласным
праекце «ЭтнаБУМ».

Гутарыла
Ірына БРАЗУЙСКАЯ.

Фестываль у Бакштах

1 жніўня 2021 года творчым калектывам
аддзела культуры-масавай і асветніцкай
работы вёскі Бакшты праведзены трады-
цыйны фестываль «Бакштаўскі калары»,
які стаў брэндам на працягу пяці гадоў.

Роботнікі культуры пачаставалі
прысутным духмяным караваем,
народным сімвалам павагі і добра-
зыхлівасці. Пра мудрую высокую
культуру, якая фарміравалася на працягу
многіх стагоддзяў, нагадалі вядучыя ме-
рапрыемства.

Народныя святы і абрады ў Бакштах, як,
дарэчы, і ва ўсёй Беларусі, ніколі не абы-
ходзіліся без песні і танца. Яны з'яўляліся
неабходнай часткай народнага жыцця,
святавання Купалля, Калядак, Жыжынак і
Дажынак... Добрыя і вясёлыя песні ў выка-
ванні ўдзельнікаў калектываў аматарскай
творчасці вёскі Бакшты і народнага ансам-
бля народнай песні «Спадчына» з агра-
радка Лаздуны стварылі святачны настрой.
Асаблівацю сёлетыга мерапрыемства
стаў конкурс побытавых танцаў «Танцуюм

па-даўнейшаму», дзе яго ўдзельнікамі ста-
лі глядачы. Першым этапам конкурсу быў
майстар-клас побытавых танцаў ад аргані-
затараў фестывалю. Гэта былі танцы «Лы-
сы», «На рэчаньку», «Каханачка». Потым
была рэпетыцыя з тымі, хто пажадаў пры-
няць удзел у конкурсе. А затым пачаліся
конкурсныя выступленні пар. Пераможцы
атрымалі дыпломы Іўеўскага цэнтра куль-
туры і вольнага часу з сувенірамі аддзела
культуры-масавай і асветніцкай работы
вёскі Бакшты.

На фестывалі адбылася прэзентацыя-
дэгустацыя драпікаў і драпкі па сямейным
рэцэптах Святаных Варанюк і Валянціны
Буцько, намінаваных на статус нематэры-
яльнай культурнай спадчыны «Традыцыі га-
тавання драпікаў у Гродзенскай вобласці».

На працягу мерапрыемства працавалі
выставы побытавай творчасці, прадметаў
народнага побыту, дзіцячыя атракцыёны,
гандлёвыя рады.

Лілія КІШКЕЛЬ,
загадчык аддзела метадычнай работы
Іўеўскага цэнтра культуры
і вольнага часу.

Канкурсанткі-танцоркі. Юлія
Унгу і Дар'я Шэмет — удзельніцы
фальклорнага ансамбля «Крынічка»
з клубнай установы в. Бакшты.

Айчынныя бібліятэкі апынуліся сёння ў даволі няпростых умовах, калі трэба і ўтрымліваць увагу чытачоў, спешчаных інтэрнэтам, і змагацца з наступствамі неспрыяльнага эпідэміялагічнага становішча, выкліканага кавідам. Разам з тым падобныя “баявыя” ўмовы па-свойму спрыяюць бібліятэкарам у развіцці крэатыўных ідэй і знаходак, даюць шанс для палёту фантазіі і робяць калісьці шараговыя мерапрыемствы “для галачкі” вясёлымі, адметнымі і незабыўнымі як для чытачоў, так і для саміх супрацоўнікаў айчынных кніжніц.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Праца ў фармаце анлайн

Новыя паслугі і новыя крэатыўныя знаходкі ёсць у многіх раённых бібліятэках. Напрыклад, Жабінкаўская РЦБС сёння змагаецца за чытачоў усімі магчымымі сродамі. Як кажа дырэктар бібліятэчнай сеткі Ірына Ганчар, падчас неспрыяльнага эпідэміялагічнага становішча бібліятэкарамі былі ўведзены дадатковыя паслугі.

— Так, цяпер мы бясплатна дастаўляем кнігі сваім чытачам, якія замаўляюць патрэбныя выданні па тэлефоне, — кажа Ірына Ганчар. — Бібліятэкары ператвараюцца фактычна ў кніганосаў, яныносяць кнігі да дома таго ці іншага чытача, прывічым як у самой Жабінцы, так і ў раёне.

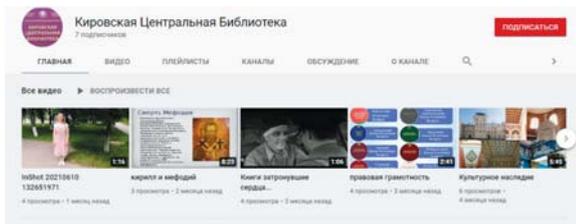
У Жабінкаўскай ЦБС уведзены план па прафілактыцы кавіду, чытачоў без масак бібліятэкары не абслугоўваюць, ды і самі супрацоўнікі пастаянна працуюць у масках, карыстаюцца антысептыкамі і захоўваюць сацыяльную дыстанцыю. Як кажа Ірына Ганчар, наведвальніцаў цяпер прыкладна столькі, колькі і было да эпідэміі кавіду. Некаторыя нават спецыяльна прыходзяць па кнігі, бо, па іх словах, “дома, у чатырох сценках, нудна і рабіць няма чаго, дык хоча пачытаць”. Так што эпідэмія стварэла попыт на кнігу, які бібліятэкары падтрымліваюць усімі сіламі, робячы новыя выставы і прэзентацыі.

Разам з тым названыя змены штурхаюць бібліятэкараў у віртуальны свет. Так, з 1 мая па 31 жніўня ў Жабінкаўскай цэнтральнай бібліятэцы праводзіцца конкурс відэаробат “Букт”юбер-чытач. Прачытаў! Раю!”. Букт”юбер — гэта кніжны аглядальнік, які робіць агляд той ці іншай упадабанай кнігі і выкладае ролік пра гэта на відэахостынгу YouTube. Такім чынам, кожны чытач можа запісаць свой відэагляд пра нейкія кніжныя навінкі беларускай ці замежнай літаратуры, якія ён прачытаў апошнім часам, і даслаць па адрас бібліятэкі. Лепшыя букт”юбы бібліятэкары абдаюць размяшчэннем у YouTube, а пераможцы ў конкурсе атрымаюць прызы.

Але і яшчэ да пачатку названага конкурсу супрацоўнікі

Кніганосы XXI стагоддзя, або 3 кнігай можна і на пляж

Агляд працы раённых бібліятэк: новыя паслугі і выезды да чытачоў

Жабінкаўскай РЦБС актыўна пазіцыянавалі сябе на відэахостынгу. Напрыклад, запісалі для чытачоў віншаванні з Днём усіх закаханых, размяшчалі відэаагляды некаторых кніг (напрыклад, дакументальнай і мемуарнай літаратуры пра Вялікую Айчынную вайну) ці выкладалі ролік з віртуальнай экскурсіі па Жабінцы. А таксама залізлі акцыю “Букт”юбер-бібліятэкар. Мы прачыталі, а вы?”, дзе ў відэароліках супрацоўнікі бібліятэкі расказвалі пра тую кнігу, якія былі прачытаныя апошнім часам, дзліліся сваімі ўражанымі ад прачытанага, прывічым як адмоўнага, так і пазіўнага планаў. І па словах Ірыны Ганчар, гэтыя відэаролікі карысталіся значным попытам у чытачоў, актыўнавалі іх да прачытання згаданай бібліятэкарамі на канале ў YouTube літаратуры.

Пакажы свой “Букфейс”!

Да слова, пра тое, што спаду чытачоў у бібліятэках не назіраецца, нягледзячы на неспрыяльнае эпідэміялагічнае становішча, мне казалі многія кіраўнікі айчынных кніжніц. Напрыклад, па словах дырэктара Клецкай раённай цэнтральнай бібліятэкі Мінскай вобласці Сяргея Казлоўскага, чытачоў у РЦБ меней не прыходзіць, хоць цяпер бібліятэкары і ладзяць менш мерапрыемстваў, чым раней, да эпідэміі. А ў саміх мясцовых бібліятэкараў праца ідзе наладжаным чынам: так, яны інтэнсіўна займаюцца выдавецкай дзейнасцю ў розных серыях, накітавалі “Нашы землякі”, “Творчыя скарбонка”, “Памяць Клецчыны”, выдаючы буклеты “Л. Галубовічу — 80 год”, “Летапіс памятных падзей Клец-

чыны”, “Крыніц жыватворных вытокаў” ды іншыя.

Актыўна ідзе чытач і ў бібліятэкі Крупскага раёна Міншчыны. Як адзначыла “К” даўняя знаёмая, дырэктар Крупскай раённай бібліятэкі Імя Янкі Купалы Наталія Купрынава, цяпер у бібліятэцы — у чытальным зале і на абанеменце — усталяваны ахоўныя экраны, каб заспакоіць наведвальнікаў і супрацоўнікаў ад распаўсюджвання інфекцыйных захворванняў, усе носяць маскі і пальчаткі. Абнаўляецца сайт установы культуры, праходзяць усе запланаваныя мерапрыемствы, праўда, з меншай колькасцю ўдзельнікаў і з захаваннем сацыяльнай дыстанцыі.

Пачалі актыўна працаваць бібліятэкары ў інтэрнце ў Петрыкаве, што на Гомельшчыне. Так, мясцовыя бібліятэкары пастаянна ладзяць віртуальныя выставы новых пастанупленняў, віртуальныя агляды кніг, ствараюць ролікі-прэзентацыі па патрыятычным выхаванні, вакцынацыі і многа чаго яшчэ. Як патлумачылі “К” па ўстанове культуры, бібліятэкары за часы кавіду значна ўзняліся ў прафесійным плане і здымкі відэаролікаў ці выбра калажу для дэманстрацыі фотааглядаў у інтэрнце для іх сёння ўжо не праблема.

Што да Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці, то там мясцовыя бібліятэкары таксама

маюць свае цікавыя знаходкі. Так, па словах намесніка дырэктара сеткі бібліятэк Кіраўскага раёна Алены Бяляўскай, супрацоўнікі актыўна пазіцыянуюць сваю дзейнасць у розных сацыяльных сетках і актыўна здымаюць відэаролікі, якія размяшчаюцца на YouTube-канале ўстановы культуры. Напрыклад, там можна паглядзець невядомыя відэа пра Івана Шамякіна, Ядвігіна Ш., Еўфрасінію Полацкую.

Дарэчы, у чэрвені мясцовыя бібліятэкары зладзілі незвычайны конкурс “Букфейс” — своеасаблівы чалендж для тых, хто кнігі не проста чытае, але і адзначае іх каштоўнасць і прыгажосць. Для ўдзелу ў конкурсе ахвотным неабходна было знайсці кнігу, суаднесці малюнак на яе вокладцы са сваім тварам або часткай цела — і сфатаграфавать атрыманы вынік, выклаўшы яго на сваёй старонцы ў сацсетцы або на старонцы Сеткі бібліятэк Кіраўскага раёна. У ліпені прайшло ўзнагароджанне пераможцаў у намінацыях “Выбар журы”, “Прыз глядацкіх сімпатый” і “Самае арыгінальнае фота”.

А яшчэ раней Сетка бібліятэк Кіраўскага раёна правяла анлайн-акцыю #МОВАгучыць. Для ўдзелу ў анлайн-акцыі неабходна было падрыхтаваць відэа выступ з запісам вершаў ці праявіць урывкаў на беларускай мове з абавязковым хэштэгам #МОВАгучыць. Кампетэнтнае журы ацэньвала выступы ўдзельнікаў, улічваючы, сярод іншага, выразнасць дыкцыі, арытмизм, дакладнасць разумення тэксту. Пераможцы конкурсу атрымалі дыпломы, каштоўныя прызы і імяныя сертыфікаты на некаторыя бібліятэчныя паслугі.

Дастаўка па заказе

Неспрыяльнае эпідэміялагічнае становішча ўнесла карэктывы і ў працу бібліятэк у Глыбоцкім раёне Віцебскай вобласці. Так, адзін абслугоўвання Глыбоцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі, бібліятэкі сістэмы пачалі дадаткова аказваць бясплатную паслугу — падбор літаратуры да вызначанага часу, каб людзі менш затрымліваліся ў бібліятэцы, выбіраючы патрэбную літаратуру. Таксама чытачам прапануюць узяць як мага больш кніг, каб максімальна адклісі наступныя відзі або падоўжыць тэрмін карыстання кнігай па тэлефоне. Тым, хто знаходзіцца на самаізаляцыі, бібліятэкары дастаўляюць заказаныя імі па тэлефоне выданні на дом.

Рафал Слізень, скульптар з Наваградчыны

У пазамінулым нумары (гл. № 31, 2021) “К” апублікавала кароткі “нарыв жыцця” сядзібы роду Слізняў у Бартніках (Баранавіцкі раён), вядомай калісцы ўсёй Наваградчыне і нават далёка за яе межамі. Сёння прыйшоў час распавесці пра самых славурых прадстаўнікоў старога беларускага шляхецкага роду Слізняў, сярод якіх першае месца па праве належыць скульптару-аматару і архітэктару Рафалу Слізю.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Частка I КАРАНІ

Згодна з сямейным паданнем, першапрадак Слізняў “прывандраваў” у ВКЛ з Семіградзя (Венгрыі). Пусціць карані на Смаленшчыне Слізням перашколілі бясконцыя войны, якія вяла Маскоўскае вялікае княства супраць Вялікага Княства Літоўскага. Таму ў выніку захопу ў XVI стагоддзі Смаленскага ваяводства Маскоўскай дзяржавай Слізіні перабраюцца на Ашмяншчыну. Род даволі хутка акліматызаваўся на новым месцы жыхарства, заняў трывялявы пазіцыі сярод мясцовых шляхты, дасягнуў немалых поспехаў у прасоўванні па кар’ернах прыступках і, натуральна, разгалінаваўся. Галіна, на вяршыні якой стаў герой нашага апавядання Рафал, выглядае так: Андрэй Ратша — Іван — стольнік ашмянскі Аляксандр — стольнік ашмянскі Аляксандр — ашмянскі чашнік Андрэй — смаленскі мастаўнічы Міхал — смаленскі мастаўнічы Юзаф — і, нарэшце, бацька — харунжы наваградскага павета Ян (1776—1866). За 400-гадовую гісторыю роду, якую мы ведаем дзякуючы адмысловай літаратуры, Слізіні парадніліся, можна жартуючы сказаць, з усімі беларускімі шляхецкімі родамі, нават княскімі і графскімі. Адзін з вядомых сваякоў Рафала Слізня — Станіслаў Багушэвіч-Мінькоўскі, славуты пасол Менскага ваяводства ВКЛ на сумнай памяці Варшаўскім сойме 1773—1775 гадоў, мэтай якога было юрыдычнае

Герб Слізень.

замацаванне Першага падзелу Рэчы Паспалітай Абодвух народаў. Разам з наваградскімі пасламі — Тадэвушам Рэйтанам і Самуэлем Корсакам — ён пакрыў сваё імя вечнай славай як непахісны змагар за Незалежнасць Бацькаўшчыны (гл. “К” №36, 2014).

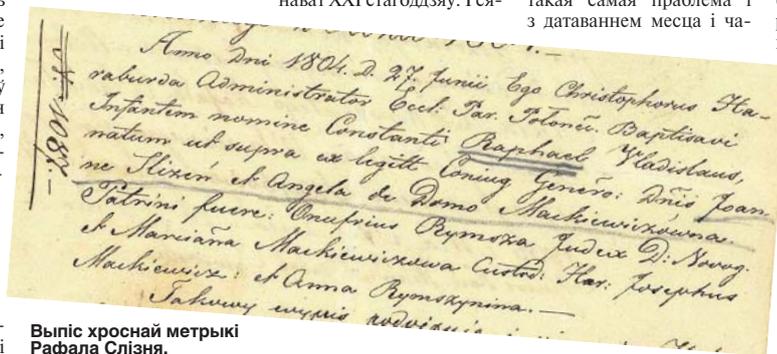
Продкі і сваякі Рафала Слізня бралі чыны ўдзел у грамадскім і палітычным жыцці сваёй новай радзімы, аб чым захавалася нямала гістарычных сведчанняў. Вядома ж, у часы патрэбы яны ставалі і ў шыхты ваяроў. Жылі Слізіні герба “Слізень” (часам яго называюць “Свет”) на Ашмяншчыне (дзе пэўны час валодалі нават Круэўскім замкам, на замчышчы якога ў 1789 г. стаяў толькі адзін жылы драўляны дамок), сённяшняй Баранавіччыне, Слонімшчыне, Меншчыне і г.д.

БАЦЬКІ — ЯН І АНЭЛЯ

Асобнага артыкула ў гісторыкаў бацька Рафала, Ян Слізень, на вялікі жаль, не заслужыў. Вядома пра яго не так ужо і шмат. Спярша быў харунжым, пазней, у XIX стагоддзі, стаў судзёй наваградскага павета. Уваходзіў у склад наваградскай масонскай ложы “Саюз Адзінства” (1820—1821). Ажаныўся Ян з Анэляй (Ангеліяй), дачкой старалубскага стражніка Юзафа Мацкевіча і Марцыяны Букоўскай. У 1852 годзе, калі бацькі Рафала святкавалі залатое вясялле, сын Рафала Ян напісаў да гэтай падзеі

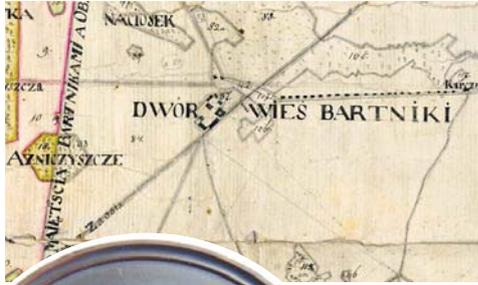
п’есу, якую на сцэне ставіла ўся шматлікая сям’я. Як сцвярджаюць знаўцы пытання, “у гэксце п’есы знайшлі адлюстраванне каштоўнасці, якіх трымалася сям’я Слізняў: гонар за сям’ю, Радзіму, Літву, сяброўства...”, “Уся далейшая гісторыя роду паказвае, што гэты род быў сапраўдным прадстаўніком Вялікага Княства Літоўскага, захоўваючы каштоўнасці гэтай дзяржавы нават у той час, калі гэта дзяржава даўно знікла”.

Чытаючы нават гэтыя радкі, можна сабе лёгка ўявіць,

Выпіс хроснай метрыкі Рафала Слізня.

у якой атмасферы выхоўваліся сыны і дочки Яна і Анэлі. Таму не дзіва, што пасля таго, як іх старэйшыя сыны Рафал і Атон паступілі ў Віленскі ўніверсітэт і ўвайшлі ў таварыства філарэтаў, падворкі Бартнікоў і Вольна, а таксама ваколіцы (перш-наперш Туганавічы, якія належалі Верашчакам) пераўтварыліся ў месца, дзе некалькі год запар літаральна віравала культурнае жыццё.

План маёнтка ў Бартніках (1812 год).

Ян і Анэля Слізіні, памятна медальён да Залатога вясялля бацькоў (аўт. Рафал Слізень).

ПЕРШАНЕЦ РАФАЛ

Ажаныўшыся з Анэляй Мацкевіч, Ян Слізень у 1802 годзе ўзяў у шасцігадовую арэнду ў сваякоў фальваркі Бартнікі і Вольна з прылежных вёскамі, паямі і гаямі. Цэнтральнай іх сядзібай сталі Бартнікі, дзе да гэтага часу стаіць старая драўляная сядзібка, цудам ацалелая ў віхурах падзей XIX, XX і нават XXI стагоддзяў. І ся-

годна са знойдзенай у паперах Слізняў метрыкі хросту (завяраны пячаткамі “выпіс з метрычных кніг касцёла ў Паланечы”), 1804 года 9 ліпеня (па старым стылі — 27 чэрвеня) быў ахрышчаны Канстанцін Рафал Уладзіслаў, сын шляхетных Яна і Ангелы з Мацкевічаў Слізняў. Кумаі Рафала сталі Ануфрый Рымша, суддзя наваградскага павета, і Марыяна Мацкевіч, асістэвалі ж Юзаф Мацкевіч і Ганна Рымша. Згаданыя Мацкевічы — дзед і бабуля Рафала.

Арыгінальны запіс у метрычных кнігах касцёла не знойдзены, таму не вядома дакладна, ці ў Бартніках нарадзіўся Рафал (як сцвярджаюць некаторыя даследчыкі), ці ў іншым маёнтку. Дарэчы, такая самая праблема і з датаваннем месца і ча-

сваго паблагліва, у вершаванай форме даў адпаведны адпор прадстаўніку маладзейшага пакалення.

Вільгельм Юльян (Луццян, нар.1810) і Антон Уладзіслаў Францішак (1815-1888), які былы філарэт, мемуарыст, паўстанец 1831 года, Атон Ян (1806-1887) аддалі службе ў расійскай арміі нямаля гадоў — адпаведна, інжынерны корпус, флот і артылерыя.

Зразумела, за гэтымі лічбамі-імёнамі хаваецца нямаля важных і цікавых для нас гісторый, але аб’ект нашай цікавасці на сёння — Рафал Слізень, юрыст, філарэт, мастак, скульптар, архітэктар, былы супрацоўнік міністэрства замежных спраў Расійскай імперыі. Чалавек, аб смерці якога шкадавала “ўся Літва”.

Увогуле амаль усе дзеці Яна Слізня, згодна з арыгінальнымі метрыкамі, нарадзіліся ў Бартніках. **Марыя Зафея Ганна** (1805—1878), у якую былі закаханыя ледзь не ўсе філарэты (асаблі-

ва Тамаш Зан і Ян Чачот), жонка наваградскага падкаморыя Міхала Корбута (уласнік Дамашэвічаў).

Вільгельміна Юзэфа (1810, якая мела брата блізняка — Вільгельма Юльяна) стала жонкай Адама Дамейкі (1799-1836, родны брат філамата-геолага і Нацыянальнага героя Чылі Ігната), уласніка Медзьвядкі. Юзэфа паўторна пайшла замуж за Антона Варбоўскага (1796-1893), гаспадара Далматаўшчыны. У іх, пасля вяртання з выгнання, у асобным дамку ў садзе пэўны час жылі і Тамаш Зан і Ян Чачот. Лічыцца, што прататыпам Аэсара ў паэме Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш” быў менавіта Антон Варбоўскі.

А Тэафілія Антаніна Ядвіга (1818) стала жонкай Ігната Кукевіча, уласніка Крычына, на Барысаўшчыне.

Марыянна Леакадзія Антаніна, народжаная ў Бартніках у 1811, пражыла толькі адзінаццаць месяцаў. Пахавалі яе ў Вольне, у базэліянаў. Памерлі малымі і два браты Рафала — Юзаф Баляслаў Тэафіл (нар. 1814) і Адам Станіслаў Браніслаў (нар. 1816).

Колькі слоў варта сказаць і пра братаў Рафала. **Адольф Мечыслаў** (1809-1877), суддзя менскага дэпартаменту і аматар музыкі Станіслава Манюшкі (і яго заступнік у нейкіх судовых справах), ажаныўся з Янінай Беркман (Baerkmann), сястрой вядомага валожынскага мастака, публіцыста, паўстанца і аўтара мемуараў Юзафа Беркмана. Суддзя Мечыслаў, дарчы, здзіў аднойчы з Яном Чачотам вершаваную пікіроўку, называючы яго дармадэмам (славуты пэат і фальшкларыст у той час жыў у Слізняў).

Чачот паблагліва, у вершаванай форме даў адпаведны адпор прадстаўніку маладзейшага пакалення.

Вільгельм Юльян (Луццян, нар.1810) і Антон Уладзіслаў Францішак (1815-1888), які былы філарэт, мемуарыст, паўстанец 1831 года, **Атон Ян** (1806-1887) аддалі службе ў расійскай арміі нямаля гадоў — адпаведна, інжынерны корпус, флот і артылерыя.

Зразумела, за гэтымі лічбамі-імёнамі хаваецца нямаля важных і цікавых для нас гісторый, але аб’ект нашай цікавасці на сёння — Рафал Слізень, юрыст, філарэт, мастак, скульптар, архітэктар, былы супрацоўнік міністэрства замежных спраў Расійскай імперыі. Чалавек, аб смерці якога шкадавала “ўся Літва”.

(Заканчэнне ў наступным нумары)

...Сеанс пачынаўся так. Святло згасала і на экране белымі літарамі на чорным фоне з'яўляўся надпіс: "Этот фильм был взят в качестве трофея после разгрома Советской Армией немецко-фашистских войск под Берлином в 1945 году".

Такі цітр назаўжды застаўся ў памяці савецкіх людзей, якім давялося жыць у першае паваяннае дзесяцігоддзе. Тэкст з паўхвіліны мігчэй на экране, а потым пачынаўся сам фільм. Рука са свечкай асвятляла каваляк пергаментнага скруткі, на якім кірыліцай было напісана, напрыклад: "Месціца з Эльдарада", "Даліна гневу", "Дарога на эшафот", "Індыйская грабніца"... І ішоў тэкст, які тлумачыў час і месца дзеяння — таксама кірыліцай, але часта швэлізаванай пад гатычны шрыфт. Часам з'яўлялася кароткая тлумачальная анатацыя, якая задавала пэўны ракурс з ідэалагічным вымарэннем: каб глядачу правільна зарыентавацца, што ў прапанаванай карціне трэба ўспрымаць як добрае і справядлівае, а што — як буржуазна ілжывае.

Бывала, некаторыя фільмы ў СССР неват перамаманшравалі ў апапаведніцкі са сваімі ідэалагічнымі ўяўленнямі пра тое, якім павінен быць сапраўдны канец у ваяроры прагінага Захаду. Баляіся, што глядач раптоўна зразумее карціну не так, як трэба — як трэба яе разумець сапраўднаму савецкаму грамадзяніну.

Перапрацоўкай кінастужак займалася спецыяльная група "Глаўкінпракат". Пры перамамантажы ў карцінах мяняліся фіналы, асабліва калі яны былі шчаслівымі. Галівудскі хэлі-энд азначаў перамогу чужой намо буржуазнай ідэалогіі, чао дапусціць было нельга. Таму бралі нейкі фрагмент з сярэдзіны стужкі і пераносілі ў канец. Скажам, калі ў арыгінале героі — ён і яна — застаюцца разам, то ў пераіначаным гераяна ўтыкае ад свайго каханага назаўжды. Але калі галоўны героі у канцы гіне, то навошта ж мяняць фінал?

Амерыканскія карціны зазвычай забяспечваліся ітрамі, нямецкія — зрэдку дублявалі. Аднак тэкст у кадры галівудскага фільма могаў наўпрост супярэчыць субітрам: разлік быў на сучаснае няведанне аўдыторыяй англійскай мовы. Яшчэ ў фільмаў часта мянялі і назву — хутчэй за ўсё, для сваёсаблівай маскіроўкі. Інакш кажучы, асіярожнічалі. На ўсялякі выпадак, сапраўдныя ітры выразаліся. Таму мы, глядачы, не ведалі ні рэжысёраў, ні акцёраў, ні іншых суаўтараў фільма. Не ведалі нават краіны, у якой ён стварыўся.

Цітр "Гэты фільм узяты ў якасці трафея..." упершыню з'яўся ў публічнай прасторы ў канцы 1940-ых, і ме-

"Этот фильм взят в качестве трофея..."

Кадр са стужкі "Дзючына маёй мары" з Марыкай Рок.

навіта з гэтага моманту стаў часткай лексічнага слоўніка савецкага глядача. Калі часці Першага Беларускага і Першага Украінскага франтоў 27 красавіка 1945 года ўзялі Патсдам з прыгарадам Бабельсберг, у зоне акупацыі апынуўся і цэнтр кінаіндустрыі Трэйяга рэйха. У кінаархівах Бабельсберга знаходзілася больш за тры тысячы адзінак захоўвання — мастацкіх і дакументальных фільмаў вытворчасці ўласна фашыскай Германіі і краін гітлераўскай кааліцыі. Былі і шматлікія копіі кінастужак праціўнікаў — у асноўным, ЗША, Англіі і Францыі.

СУКЕНКА МАРЫКІ У "МАЛАДОЙ ГВАРДЫ"

Спецыяльная камісія па вывазе фільмаў у СССР са збору рэйхсфільмархіва, якую ўзначальваў вядомы кіназнаўца, спецыяліст па гісторыі сусветнага кіно Георгій Авенарыус, завяршыла працу ў Бабельсбергу ў ліпені 1945-га. Усё здабытае "даро" пагрузілі ў вагоны — і ў дарогу. У Брэсце перазагрузілі — і павезлі наўпрост у Маскву, дакладней у падмас-

коўны пасёлак Белья Сталбы, дзе знаходзіўся савецкі Дзяржфільмафонд. Там стужкі старанна праглядалі і ў выніку адабралі з іх прыкладна 150 кінакарцін, годных, на погляд спецыялістаў, для паказу савецкім глядачам. Зразумела, прапагандадзісцыя фільмы, якія прапалаўляюць нацызм ва ўсіх яго правях, адкідаліся адразу ж. Першыства аддавалася забудляльным, прыгоднішкім, музычным, гістарычным фільмам, а яшчэ меладрамам.

Сярод асноўных прычынаў узнікнення феномену "трафейнага кіно" можна адзначыць камерцыйны складнік: пры мінімальным выдатках пракаат замежных фільмаў дапамагаў краіне ў няпростах пасляваенных фінансавых варункх выконваць штогодковыя план прабіткаў. Хто скажа, колькі каштавалі выдаткі, напрыклад, на стварэнне савецкай ядзернай бомбы, або якія велізарныя рэсурсы ішлі на дапамогу сямёрцы маладых краін на-

Мінск. Кінатэатр "Першы" 1949 г.

нале "Жанчына маіх мар" — што больш справядліва, бо актрысе падчас здымак было ўжо за 30).

Васьмігадовая дзючынка Люда Гурчанка, паглядзеўшы дзсяткі разоў гэтую музычную стужку, з дапамогай бацькі на здзіўленне хутка вывучыла на памяць песню Марыкі "I der Nacht bleibt der Mensch nicht getn allein..." ("Па начах самотных не бывае..."). Праз дзень Людміла Маркаўна напіша, што пад уражаннем менавіта ад гэтага фільма яна прыняла швэрдэе рашэнне: "Калі вырасту, абавязкова буду здымацца ў кіно..."

Наогул, "рэха" гэтай карціны і ў тая часе, і праз дзесяцігодзі пасля яе выхату на нашы экраны не-не ды і правяіць сябе — хай, здавалася б, у візуальных дробязях. Успомнім несьмяротныя "Сямнаццаць імгненняў вясны", 6-ую серыю. Закадрава галас Капеліяна: "Штырліц прыйшоў у кінатэатр на сустрэчу з сувязным. Давалі "Дзючыну маёй мары" з Марыкай Рок у галоўнай ролі. Тое, што адбывалася на экране, не кранала яго і нават трохі раздражняла: Штырліц глядзеў гэты фільм у шосты раз. І ў шосты раз з'ехаў, не сустрэўшы свайго агента..." Пры гэтым, мы бачым даволі вялікія фрагменты з Марыкай, якая співае і танчыць чачотку.

Іна Макарава ў сукецы Марыкі Рок. "Маладая Гвардыя" С. Герасімава, 1949 г.

роднай дэмакратыі Усходняй Еўропы — будучым удзельнікам Варшаўскага пакта? Была і сістэмная прычына: ва ўмовах палітыкі "малокартына" трафейныя фільмы выдатна забяспечвалі працу сеткі кінапракату.

Нягледзячы на тое, што пракаат трафейнага кіно спыніўся ў самым канцы 1950-ых, сведчанні пра гэты феномен нечакана сталі часткай мемуарнага дыскурсу 1980-2000-ых гадоў. Ва ўспамінах, які правіла, адзначаеша той магутны ўплыў, які мелі гэтыя фільмы на розных структурных узроўнях прыватнага і грамадскага жыцця.

Напрыклад, Людміла Гурчанка ўспамінала прагляд трафейных стужак як тую падзею, што абумовіла яе выбар прафесіі. У сваіх мемуарах яна пакінула цудоўныя словы пра зорку галоўнай кінастудыі гітлераўскай Германіі УФА Марыка Рок. Венгерка па нацыянальнасці бліснула ў першым калерывым (!) трафейным фільме на нашых экранах: "Дзючына маёй мары" (у арыгі-

міжволі ў розныя часы пастанна ўзнікала і згорача абмяркоўвалася ў коле маіх прыяцеляў-аднагодкаў (ад Юрыя Марухіна і Міхаіла Пташчука да Георгія Скрыпнічэнкі і Фелікса Гумена). Згадвалі мы тая стужкі і з аднадумцамі ленінградскіх студэнцкіх гадоў — Паўлам Канстанцінавым, Сяргеем Даўлатавым, Аляксандрам Гідонам, і з трохі старэйшымі сябрамі-таварышамі з Мінска — у іх ліку Георгій Паплаўскі, Май Данцыг, Аляксандр Кішчанка, Аляксандр Станюта, Віктар Тураў, Генадзь Гарбук, Анатоль Воінаў. Незабыўным трафейнае кіно стала і для былых франтавікоў ды партызан (Леанід Шчамілёў, Уладзімір Мінейка, Віктар Вярсоцкі, Віктар Грамыка, Міхаіл Чэлік, Пётр Данелія, Валянцін Тарас) — паводле іх прызнання, тая кінастужка была для іх духоўнай аддушчынай у пару страшнага паваяннага дэфіцыту.

У Мінску "трафеі" пачалі прасочвацца ў кінатэатры, клубы і дамы культуры з канца 1947 года. Для карэнных жыхароў сталіцы — цудам ацалелых падчас акупацыі ды тых, хто вярнуўся з эвакуацыі на радзіму, — для нядаўніх франтавікоў-вызваліцеляў, для першых абітурыентаў толькі што адкрытай Мінскай мастацкай вучэльні з'явілася нечаканая магчымасць хаця б на кароткі час адысці ад "прозы жыцця" ў неспасціжную далеч надзей і салодкіх мрояў.

Уявіце сабе: паўкраіны лжыць у руінах. Рабочых рук бракуе — з вайны вярнулася далёка не ўсе. На вуліцах поўна калек і інвалідаў-калясачнікаў — учораішніх франтавікоў. Доўгія чэргі па хлеб і газу. Страшная засуха, есці няма чаго (у 1946-ым неўраджай і голад лавінай пракаціліся па большай частцы Савецкага Саюза. У БССР ад іх пацярпела каля 300 тысяч жыхароў, а колькасць памёрлых невядома дасюль). І ў той самы час на экранах кінатэатраў — казачныя горныя пейзажы далёкіх краін, трапічныя джунглі, зіхоткія танцы, неверагодныя прыгоды, захапляльны дух пагоні, адчайныя сутычкі, жарсныя любовныя драмы...

LOVE STORY ПАВАЕННЫХ КІНАТЭАТРАЎ

Мабыць, я належу ўжо да апошняга пакалення, для якога трафейнае кіно было сапраўды "найважнейшым з мастацтваў". Самае дзюнае, што гэтая тэма настальгічна і неяк

А ў серыяле "Месца сустрэчы змяніць нельга" Шарапаў, сыходзячы ад "хваста", ідзе ў кінатэатр, на якім вісіць афіша гэтага фільма з выявай Рок. Сваім бліскучым з'яўленнем на нашым экране яна закружыла галаву палове насельніцтва Савецкага Саюза. А ці ведаеце вы, што зусім маладая Іна Макарава — Люба Шаўцова ў "Маладой гвардыі" С.Герасімава — здымалася ў натуральнай сукецы Марыкі Рок, злёгка падагананай пад вытанчаную фігуру савецкай актрысы. Памятаеце, як захватва яна танчыла ў клубе для нямецкіх афіцэраў! Справа ў тым, што гартдэроб нямецкай дзівы таксама апынуўся на "Масфільме" ў якасці трафея — як і некаторыя каштомы ды кіношныя асесуры іншых вядомых акцёраў і актрыс...

І ўсе гэтыя фільмы — без марксіскай ідэалогіі: проста няхітрыя love story. Яны пра каштоўнасці куды больш вечныя і старадаўнія, ніж рознага кшталту заклікі вершыць у "светлае камуністычнае заўтра" ды іншыя байкі.

Барыс КРЭПАК
(Працяг будзе)

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (аксюрсіыйнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Жывапісны жывапіс" — да 12 верасня.
- "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".

■ Выстава "Літаратурны пейзаж" (графіка з фондаў Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С. Пушкіна "Міхайлаўскае") — да 15 жніўня.

■ Выстава Уладзіміра Мурашвера "Шкло", прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння, — да 30 жніўня.

- "Рака часу". Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляру 2021 года ў рамках праекта "Нашы калекцыі".
- Выстава фарфору Эміліі Аляксандраўны Фокінай "Мір фантазій".
- Выстава "Агнявідныя і агняпальныя..." Ікона Веткі — з 24 ліпеня да 12 верасня.

Філіялы музеяў

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.

■ **Займальныя майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00.

Папярэдні запіс абавязковы.

- Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладамада "AFRICA SOUL" — да 31 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3.
Тэл.: 399-09-78
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

■ Выставачны праект "Адкрыты архіў VL", прысвечаны 70-гадоваму юбілею Валерыя Лабко.

■ Персанальная выстава графікі Юрыя Якавенкі "Астральны нацюр-морт".

■ Выстава маляванак "Зоры-Зараніцы".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНАЯ УСТАНОВА НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
Тэл.: +375177020602, 20660, +375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Захавальнікі" з фондаў музея-запаведніка "Нясвіж" (куфры, шкатулкі, скрыні XVII — XX стст.) — з 26 сакавіка 2021 г. па 20 верасня 2021 г.

■ Выставачны праект "Несучаснае мастацтва" твораў М.Байрачнага і Ю.Гудзіновіча — з 20 ліпеня па 14 лістапада 2021 г.

■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris". Пахавальныя цырыманіялы нясвіжскага двара — у складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар аксюрсіыйнай і інфармацыйнай дзейнасці:

- г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1
- Часовая экспазіцыя твораў Леаніда Гоманава "Фарбы зямлі" — з 3 жніўня 2021 г. па 30 верасня 2021 г.

Ратуша:

г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3
■ Пастаянная экспазіцыя.

Слуцкая брама:

■ Персанальная выстава Карыны Гінько — з 21 мая па 4 кастрычніка 2021 г.

Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефонах — (+3751770) 20602, (+3751770) 20660, альбо на сайце niasvizh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная аксюрсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Аксюрсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".

■ Аксюрсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Таматычная аксюрсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белдрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

Тэлефон для даведак па наяўнасці газеты ў кіёска "Белдрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатралізаваная аксюрсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.

■ Музейная фотаплагцоўка.

■ Квэст "Таямніца двух куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

■ Выставачны праект керамікі і шкла "Пласт-21" да 15 жніўня.

■ Выставачны праект "35 гадоў пад знакам "Ч" да 15 жніўня.

■ Мастацкі праект "ВЕЖА" да 15 жніўня.

■ Выставачны праект "Чатыры чвэрці. Расліны" да 15 жніўня.

■ Выстава памяці Аляксандра Лышчыка да 11 жніўня.

Музыка паэзіі і болю

5 жніўня ў доктара мастацтвазнаўства, прафесара Волгі Дадзімавай, якая нядаўна атрымала званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, быў дзень нарадзінаў. Імянінніца сама падрыхтавала да яго падарунак — усім нам: літаральна месяц таму выйшла з друку яе чарговая кніга. На гэты раз не па гісторыі беларускай музыкі, як усё прывыкліся, а... зборнік вершаў. Яго назва — "Жыццё па-за мяжой болю" — адлюстроўвае той складаны стан, у якім знаходзіцца навукоўца апошнім часам, мужна змагаючыся з цяжкім захворваннем, што прыкавала яе да ложка.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гэта далёка не адзіная яе публікацыя, ажыццёўленая пасля страшнага лекарскага прысуду. Паралізаваная, некаторы час яна працавала за камп'ютарам, з гумарам пахваляючыся, што адна рука і адно вока ў яе ўсё ж працуюць. Калі знікла і гэта магчымасць, надыхтувала тэксты сваім былым вучням — Наталлі Капыцько, Волзе Царык. Яе паэзія спярша вандравала сярод калег, сяброў, знаёмых. Менавіта ў іх і ўзнікла прапанова пашырыць кола чытачоў — праз кніжнае выданне.

Між тым згаданы зборнік, што выйшаў у выдавецтве "Каўчэг" і складаецца больш як з паўтары сотні старонак, утрымлівае далёка не ўсе створаныя ёй вершы. Тыя, што ўвайшлі ў кнігу, знітаваныя вакол адной тэмы — жыцця і смерці. Гэта тэма мае самы розныя паварты. Яна звярнута не толькі да мірнага жыцця, але і да вайны. А галоўнае — да людзей: нябожчыкам дорацца прывычэнні-ўспаміны, нашчадкам — заветы. А над усім пануе боль — не проста як часовы стан, а як самастойная дзеючая асоба, крыніца не толькі нясцерпных пакутаў, але і... натхнення, гумару, ажно да сарказму. Невыпадкова аўтарка вядзе з болем нават дыялогі, рыфмуючы яго са сваім іменем: Воль і боль. Рускамоўная паэзія суседнічае з беларускамоўнай, іх сумесь прысутнічае нават унутры вершаў, дзе радкі і асобныя словы з розных моў чаргуюцца наўмысна. Дадзімава ўпэўнена: "У Беларусі будзе мова ратункам ад навету злага".

Ды ўсё ж галоўнае, што чагачыцца ў кожным радку, кожнай літары, — заклік жыць і любіць, не марнуючы адведзены кожнаму час на штодзённую мітусню, непатрэбныя дробязі, сваркі — усё тое мінушае, што блякне перад вечнымі духоўнымі каштоўнасцямі.

Што ж да гісторыі музыкі, дык распрацоўкі Дадзімавай у гэтай галіне працягваюцца. Толькі замест лакальных тэм, скіраваных на асобныя творы, імёны, мастацкія эпохі, на першы план выходзяць шырокія ды глыбокія філасофскія абагульненні. Навуковыя артыкулы Волгі Уладзіміраўны агучваюцца на міжнародных канферэнцыях, друкуюцца ў адпаведных зборніках ды іншых выданнях. Рытуецца і чарговая кніга. Бо рукапісы не гараць — хіба палаць маланкамі думак.